

МИННАТДОРЛИК ВА УМИДВОРЛИК

Ҳар соҳанинг ўзига хос қизгин палласи бўлади. Матбуотда бу палла обуна мавсумидир. Обуна тахририятларнинг ишига бир кўзгу: ҳар йили обуна пайти тахририятлар катта бир синовдан ўтади, ўқувчилари билан муносабатини ойдинлаштириб олади. Яхши ишлаётган бўлса, одамларнинг дилидагини топиб-илғаб, улар тушунадиган тилда дардлашаётган бўлса, меҳр қозонади, ўқувчилари сони тобора кўпаяди, демак, муносабат яхши. Ҳол аксинча бўлса... Аллоҳ арасин.

Хуллас, бугун сеvimли журналингиз “Ҳидоят” ҳам катта бир синов олдида турибди, қизгин палласига қирипти. Галвирни сувдан кўтардиган пайт келди. Олдимиздаги уч ой давомида обунанинг боруvidан тахририят ишининг натижаларини кўрамиз, бир (жами олти) йиллик меҳнатимизга муносабатларингизни аниқлаб оламиз.

Лекин, алҳамдулиллаҳ, хат ёзиб, сим қоқиб ёки оғзаки билдираётган фикр-мулоҳазаларингиздан “Ҳидоят” мамлакатдаги юзлаб турфа газет-журнал орасида ўзининг йўлини, қиёфасини топганини, ўз сўзи ва юкига, садоқатли ўқувчиларига эга эканини ҳис қилиб турамыз. Бунда, албатта, сиз обуначиларимизнинг маънавий ва моддий мададларингиз беқиёсдир. Сизлардан миннатдормиз ва келгусида ҳам ишончларингизни оқлашга ҳаракат қиламыз.

Модомики, янги обуна мавсуми олдида турган эканмиз, ўтган йиллар натижалари ва сабоқларига қисқача назар ташлаш, иншааллоҳ, фойдали бўлар. Алоҳида урғу бериб айтадиган бўлсак, Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг “Ҳидоят” журнали ташкил топганидан то шу кунгача йиллик обуна масаласида ҳам, сотуви масаласида ҳам Наманган, Фарғона ва Самарқанд вилоятлари масжидлари доимо илғор. Андижон, Сирдарё, Тошкент вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳри масжидларининг кўрсаткичлари ҳам ёмон эмас. Жиззах ва Навоий вилоятларида бошқа вилоятларга қараганда жонланиш бор, аммо вакилликлар йиллик обунани ҳар

йили ҳам анча қийинчиликлар билан уюштиришади. Шу дамгача энг орқа қаторларда бўлиб келган Сурхондарё вилояти 2005 йил учун обунани нисбатан яхши ташкил этди. Лекин ЎМИнинг Қашқадарё, Хоразм вилоятлари ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси вакилликлари “Ҳидоят”га ҳам, “Ислом нури”га ҳам обунада ҳар йили энг охириги ўринларни эгаллашади. Биз мазкур вилоятлар вакилликларига, имом-домлаларимизга ўқиган ўқимагандан яхши ва афзал эканини эслатиб қўймоқчимиз.

Азиз обуначиларимиз! Шу ўринда бир нозик масалага озгина изоҳ бериб қўйишни лозим кўрдик. Кўпинча ўқувчиларимиздан: “Журнал жуда яхши, қизиқарли нарсалар беряпсизлар, кўп фойда оляпмиз-у, лекин... қўлимизга вақтида етиб келмаяпти”, мазмунида эътироф ва эътирозлар эшитамиз. Ҳақиқатан шундай. Айниқса, ҳар йилги илк сонлар бир-икки ойга кечикапти. Бу ҳолнинг боиси обунанинг вақтида уюштирилмаётганидир. Одатда обуна декабр ойининг 15-кунларида тугалланиши керак. Давом этса, янги йилнинг 1-ёки 2-сонлари ҳисобга кирмаслиги лозим. Тажрибада нима бўляпти? Баъзи вилоятлар обунани ҳатто март ойигача чўзиб юборишади ва 1—2-сонларга ҳам қўшиб пул ўтказишади. Тахририят журналнинг адади тўла билинмагунича дастлабки сонларни чиқара олмай туради. Вақтлороқ обуна бўлиб қўйганлар бу ҳолдан беҳабар, 1-сонни январда ё февралда олишни талаб қила бошлашади. Шу тушунмовчиликни бартараф этиш учун тахририят ўзидан лозим бўлган барча чораларни кўради, сиз азиз ўқувчиларимиз ҳам ўз вақтида обуна бўлсаларинг, олам гулистон.

Қолаверса, қусурларимизни кечириб, қалбингизга, хонадонингизга нима кириб бораётганига кўпроқ эътибор беринг, шунда журналимизнинг озгина кечикаётгани арзимас бўлиб қолади.

Дуоларингиздан умидворлик ила,

Тахририят

МУНДАРИЖА

Тахририят сўзи
 Миннатдорлик ва умидворлик1

ЎМИ ҳаёти
 Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ
 “Ислом нури” ўн беш ёшда6

Мустақилликнинг 14 йиллиги
 Чирчиқда янги жомеъ11

Хабарлар
 Қуръон маънолари таржимаси
 интернет тармоғида13

Наҳйи мункар
 Муҳаммад Солиҳ МУНАЖЖИД
 Ҳаром нарсалар14

Сиҳат-саломатлик йили
 Абдулла АБДУРАҲМОНОВ
 Умрингиз баракотли бўлсин18

Мактубларда манзаралар
 Умида АБДУСАЛОМ қизи
 Қандай ранж бу?19
 Фарҳод МУСАЕВ
 Тилга эътибор19

Насиҳат
 Хожа Юсуф ҲАМАДОНИЙ
 Дин омонат топширган улов23

Ҳадис илми
 Имоми Аъзам АБУ ҲАНИФА
 Муснад24

Болалар саҳифаси
 Кичкина Умарнинг ҳикоялари28

Масжидларимиз
 Абдуллоҳ хожи МАҲАМАД АЛИ ўғли
 «Охунгузар» масжиди32

Муқованинг 1 — 2-бетларида: **Чирчиқ шаҳрида «Амир ўғли Ҳасанбой» жомеъ масжидининг очилиш маросимидан лавҳалар.**
 Абдулбоқи ИМОМХОН ўғли суратга олган.

Журналимиз саҳифаларида оят ва ҳадислар берилаётгани учун уни ножониз жойларга ташламаслигингизни сўраймиз

Тафсири
 Ваҳба МУСТАФО АЗ-ЗУҲАЙЛИЙ

4

МОЪУН СУРАСИ

“Ва рўзғор буюмларини ҳам (кишилардан) манъ қиладиган кимсалардир”. Яъни улар рўзғорда ишлатиладиган нарсаларни ориятга беришмайди ва яхшилик қилишдан бош тортишади. “Моъун” қозон, болта, челақ каби кўни-қўшни ўзаро бир-биридан олиб, фойдаланиб, яна қайтарадиган нарсалардир.

Саҳобалар ҳаёти

8

АБУ СУФЁН ИБН ҲОРИС

Абу Суфён одамларни Аллоҳнинг нуридан тўсиб ўтказган қора кунлари учун афсуснадомат чекди. Кеча-кундуз Қуръони карим тиловатига қаттиқ киришди. Қалби Китобнинг панд-насиҳатлари билан тўлиб-тошди.

Хабарлар

12

Русия кузатувчи мақомини олди

Ислом Конференсаси Ташкилоти (ИКТ)га аъзо бўлган мамлакатлар ташқи ишлар вазирларининг Яман пойтахти Сано шаҳрида бўлган 32-анжумани қатнашчилари Русияга ИКТ қошида кузатувчи мақомини бериш ҳақида қарор қабул қилишди. Анжуман ишида Русия ташқи ишлар вазир Сергей Лавров меҳмон сифатида қатнашди.

Дурдона

Ҳазрати Али ибн АБУ ТОЛИБ

16

Бу жаҳон карвонсаройдир,
барча келгай бул тараф,
Кечкурун қўнган мусофир
йўлга тушгай эрталаб.

Адабий таҳдил

Матёкуб ҚЎШЖОНОВ

20

НЕ БЎЛГАЙ ДУНЁДА ИМОНДИН ОРТУҚ

Аҳмад Яссавийнинг ҳикматлари, “Девони Машраб”, “Қиссасул анбиё” ёшлигимда мен учун энг азиз одамлар томонидан ёзилган асарлардек сезиларди. Бувим ўқийдиган китоблар ичида энг машҳурлари Ҳаким отанинг “Ярим олма қиссаси”, “Биби Марям” номли баёзлари эди. Бувимнинг: “Ҳаким отамиз”, “Сулаймон отамиз” деб айтишлари сабабини кейинчалик англаб етдим.

Тарбия

Абдуллоҳ МУСЛИМ

22

СЕРИАЛНИНГ КАСРИ

Хизмат юзасидан етмишни қоралаган бир отахон зиёратига бормоқчи эканимни айтсам: “Фақат кечки пайт келмагин, яхшиси, кинодан кейин келарсан”, деган жавобни олиб, жуда ҳайрон қолдим. Қўнғироқ қилганимга афсусландим.

Муносабат

26

ГЕНИ ЎЗГАРТИРИЛГАН МАҲСУЛОТЛАР

Японияда гени ўзгартирилган маҳсулотлар истеъмолли боис танадаги аминокислоталар миқдори билан боғлиқ касалликка чалинганлардан 37 киши вафот этди.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-ижтимоий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Тахрир ҳайъати

Абдурашид қори БАҲРОМ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Анвар ТУРСУН
Дурбек ОБИДЖОН
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Юсуфжон ИСҲОҚ
Эркин МАЛИК
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Аҳмад Муҳаммад ТУРСУН
Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН
Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Муқовани

Абдулбоқи ИМОМХОН ўғли тайёрлади
Бадий муҳаррир
Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли
Матни
Райҳона ХОЛБЕК қизи
терди.

Тарғибот-ташвиқот марказлари:

Андижон вилояти — 8.3742.24-34-04
Раҳбари Ўқтам ҳожи Умурзоқ
Фарғона вилояти — 8.37357.2-12-38
Раҳбари Салоҳиддин Нуриддин

Манзилимиз:

700021, Тошкент шаҳри,
Шайхонтоҳур тумани Навоий кўчаси 46-уй;
Тел: 49-18-26, 144-36-53.
Интернет сайтимиз: www.hidayat.uz
Интернет почтаимиз: admin@hidoyat.uz
Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида
рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 170.

Босишга 2005 йил 11 августда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2005 йил 18 августда топширилди.
Қоғоз бичими 84x108^{1/16}. Адади 12500 нусха. 195-сон буюртма. «KONI NUR» МЧЖда босилди.
Манзили: Тошкент, Муқимий к., 178-уй.

Қўлёзмалар қайтарилмайди, тақриз қилинмайди.
Мақолалар хат орқали юборилганида исми шарифлар
тўлиқ ёзилиши, манзил аниқ кўрсатилиши шарт.

Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳ номи бошлайман.

1. Динни (охиратдаги жазони) ёлғон дейдиган кимсани (нг қандай кимса эканини) кўрдингизми (билдингизми)? 2-3. Бас, у етим-есирни (қўполлик билан) ҳайдаб соладиган ва (кишиларни) мискин-бечорага таом беришга тарғиб қилмайдиган кимсадир. 4-5. Бас, намозларини “унутиб” қўядиган кимсалар бўлган “намозхон”ларга ҳалокат бўлгайки, (6-7) улар риёкорлик қиладиган ва рўзгор буюмларини ҳам (кишилардан) манъ қиладиган (яъни, бирон кишига фойдалари тегмайдиган) кимсалардир!

Ваҳба Мустафо аз-ЗУҲАЙЛИЙ

МОЪУН СУРАСИ

«Мунир» тафсиридан

Бу сура охирида келган сўз билан “Моъун” деб аталган. “Дин сураси” деб ҳам номланади.

Сура ўз ичига олган нарсалар

Сура бошида ҳисоб ва жазо кунига ишонмайдиган кофирларга “Динни (охиратдаги жазони) ёлғон дейдиган кимсани кўрдингизми?” деб диққат тортилиб, уларнинг икки хил ёмон сифати айтилади: биринчиси, етимларни ҳайдаб, қўполлик қилишлари; иккинчиси, мискинларга таом улашишдан тўсишлари.

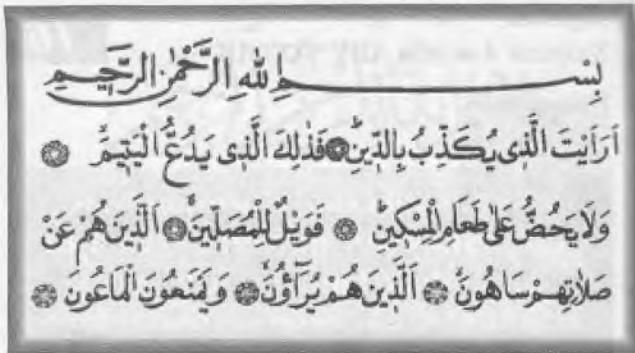
Сура хотимасида ўзини мусулмон кўрсатиб, кофирлигини яширадиган мунофиқлар ёмонланади ва уларнинг уч сифати баён қилинади: намоздан ғофиллик, риёкорлик, қўшнилари орасида олиб-бериб ишлатиладиган рўзгор буюмларини ҳам қизганиш.

Нозил бўлиш сабаблари

Ибн Аббос, суранинг боши Ос ибн Воил Саҳмий ҳақида нозил бўлган, дейди. Суддий эса Воил ибн Муғййра ҳақида нозил бўлганини айтади. Бир ривоятда оят Абу Жаҳл ҳақида нозил бўлган дейилган. Унинг қарамоғида бир етим бор эди. Ўша етим яланғоч ҳолда келиб, ўзининг молидан беришини сўраганида, Абу Жаҳл уни ҳайдайди. Шунда бу оят нозил бўлади.

Ибн Журайж бу оятнинг Абу Суфён ҳақида нозил бўлганини айтади. У (мусулмон бўлишидан олдин) ҳар ҳафта туя сўяр эди. Агар ундан етим бирор нарса талаб қилса, ҳассаси билан уриб ҳайдарди.

Ибн Мунзир Ибн Аббосдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: “Суранинг охири мунофиқлар ҳақидадир. Улар мўминлар ҳозир бўлганда намозга келишиб, кетишса, намозни тарк

қилишарди. Ва яна ўша мунофиқлар рўзгорда ишлатиладиган нарсаларини бошқаларга ориятга беришмас, ҳеч кимга фойдалари тегмас эди.

Тафсир ва баён

“Динни ёлғон дейдиган кимсани (нг қандай кимса эканини) кўрдингизми?” Яъни, “Эй Муҳаммад, ҳисоб-китоб, қайта тирилиш, жазо-савобни ёлғон дейдиган кимсани кўрдингизми?” Сўроқ кўринишида келган оятлардан мақсад таажжубдир. Инсоннинг гумроҳлигига бир мисолдир.

“Бас, у етим-есирни ҳайдаб соладиган ва мискин ва бечораларга таом беришга тарғиб қилмайдиган кимсадир”. Яъни, у етим ҳаққини беришдан қочувчи, етимга қўпол муомала қилувчи, унинг ҳақини ейувчи, молларини қизғанувчи кимсадир. Араблар жоҳилиятда аёллар ва ёш болаларга мерос беришмас эди. Улар нафақат ўзларини, балки бошқаларни ҳам муҳтож ва мискинларга таом беришга тарғиб қилишмасди. Фахр сурасининг 17–18-оятлари мазмуни бундай: “Йўқ, сизлар етимни иззат-икром қилмайсизлар. Мискин-бечорага таом беришга ҳам бир-бирларингизни тарғиб қилмайсизлар”. Мискин бирор нарсага молик бўлмаган ва кифоя қилгудек нарса топа олмаган кишидир.

“Бас, намозларини унутиб қўядиган кимсалар бўлган намозхонларга ҳалокат бўлгай...” Яъни, намозни аҳён-аҳёнда адо этадиган, намозга диққат қилмай, ғафлатда бўлган мунофиқлар хўрлик ва азобга дучор бўлади. У мунофиқлар ўқиган намозаридан савоб умид қилмайди, агар тарк қилса, жазодан қўрқмайди. Улар намозга парво қилмай, вақтини ўтказиб юборади. Мўминлар билан бирга бўлса, риё қилиб намоз ўқийди, бирга бўлмаса, ўқимайди.

Намоз ичида унутиш кечиримлидир, зеро, у ихтиёрсиздир. Шунинг учун бу ояти каримада “намозларини унутиб қўядиган” дейилган, бундан мурод намозни ўқимамай юрганлар ё аҳён-аҳёнда ўқувчилардир.

Нисо сурасининг 142-ояти мазмуни бундай: **“Албатта, мунофиқлар Аллоҳни алдамоқчи бўладилар. Ҳолбуки, Аллоҳ уларни алдаб қўйгувчидир. Ва қачон намозга турсалар, дангасалик билан хўжақўрсинга турадилар”**.

“Улар риёкорлик қиладиганлар...” Яъни, намозини унутиб қўядиган у тоифалар намоз ўқиса, хўжақўрсинга ўқийди ёки барча яхшиликларни мақтаниш учун қилади.

Имом Аҳмад Абдуллоҳ ибн Амрдан ривоят қилади: Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Ким амалини инсонларга эшиттириш учун қилса, Аллоҳ унинг айбини халқига эшиттиради ва хор-паст қилади...” дедилар.

“Ва рўзгор буюмларини ҳам (кишилардан) манъ қиладиган кимсалардир”. Яъни, улар рўзгорда ишлатиладиган нарсаларни орийатга беришмайди ва яхшилик қилишдан бош тортишади.

“Моъун” қозон, болта, челақ каби қўниқўшни ўзаро бир-биридан олиб, фойдаланиб, яна қайтарадиган нарсалардир.

Кишилар олиб-берадиган нарсалар сирасига сув, туз ҳам қиради. Бу нарсаларни қизганадиган кимсалар пасткаш, табиати ва хулқи ёмон ҳисобланади.

Мунофиқлар Раббиларига ибодатни ҳам, кишиларга муомалани ҳам яхши қилмайди. Улар орийатга нарсаси бермайди. Шундай бўлгач, мунофиқлар закот каби бериш лозим нарсаларни асло бермайди. Имом Насайи ва бошқалар Абдуллоҳ ибн Масъуддан ривоят қилади: Абдуллоҳ ибн Масъуд (розийаллоҳу анҳу) айтди: “Барча яхшилик садақадир. Биз Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) даврларида челақ ва қозон каби нарсаларни орийатга беришни моъун дер эдик”.

Сурадан ўрганганларимиз

1. Охиратда жазо ва ҳисоб борлигини ёлғон дегувчиларнинг ёмон кимсалар экани.

2. Охиратдаги жазони ёлғон дегувчиларнинг сифати булардир: улар етимларни уради, жойидан қувади, зулм ва зўравонлик қилади, яхшилик қилмайди, камбағал ва мискинларга таом беришга тарғиб этмайди. Аммо ўзининг молиявий ожизлиги учун етимларга саховат қилолмайдиганлар бу ҳукмдан мустаснодир.

3. Уч тоифа — намозни унутганлар, риёкорлар, уй-рўзгор буюмларини орийатга бермайдиганлар даҳшатли азобга дучор бўлади.

Мунофиқларда ана шу уч хислат бор.

Намозни унутиш деганда уни ўқимаслик ёки аҳён-аҳёнда ўқиш қўзда тутилган. Аммо намоз ичида унутиш ихтиёрсиз бўлгани учун бу ҳукмга кирмайди.

Риё ибодат билан дунё ва кишилар қалбидан ўрин исташдир. Риёнинг бир неча турлари бор: биринчиси, кишилар мақтасин деб ташқи кўринишини чиройли қилиш. Иккинчиси, жулдур кийимларни кийиб, зоҳидлик даъво қилиш. Учунчиси, дунё аҳлига қаттиқ гапириб, яхши ишларни ва тоатни ўтказиб юборганига афсусланиб, сўзда риё қилиш. Тўртинчиси, нафл намозлар ва садақани одамлар кўришлари учун адо этиш. Мунофиқ билан риёкорнинг ўртасидаги фарқ бундай: мунофиқ имонлидек кўришиб, кофирлигини беркитади, риёкор эса, кишилар диёнатли деб ўйлашлари учун ўзини хушўли қилиб кўрсатади.

Риёдан сақланиш осон эмас. Лекин нафсини енгиб, уни самимиятга ўргатганларга осондир.

Шунинг учун Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) марҳамат қилганлар: “Риё қоронғу кечада қора матода судралиб юрувчи қора чумоли ўрмалашидан ҳам пинҳонроқдир”.

“Моъун”, аксар муфассиллар наздида, одатда сўралганида ҳеч ким йўқ демайдиган камбағал ҳам, бой ҳам сўрайдиган нарсалардир. Уни сўраганини пасткаш дейилмайди. Балки сўралганида уни бермаган киши пасткаш ва бахилдир. У болта, қозон, челақ, чақмоқтош (гугурт), элак ва теша каби нарсалардир. Сув, ўт ёққич ва туз ҳам моъун ҳисобланади.

Ибн Можа Абу Ҳурайрадан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: “Уч нарсаси қизғонилмайди: сув, ўтёққич ва туз”.

Улар сирасига қўшни қўшнисининг тандирида нон ёпиб олишни ёки уйига бир кун ёки ярим кун матосини қўйиб туришни сўраши ҳам қиради. Баъзилар, бу оят молларнинг закотини бермайдиганлар ҳақидадир, дейишган.

Бу сифатлар мунофиқларга хос бўлса-да, баъзиси Исломга содиқ мусулмонларда ҳам гоҳо учрайди. Бу ҳол улар қаттиқ танбеҳ эшитишларига боис бўлади.

4. Намозни унутган ва рўзгорда ишлатиладиган нарсаларни орийатга бериб туришга қизганганлар хусусидаги бу икки оят намоз Аллоҳ азза ва жалла (розилиги) учун адо этилишига, уй-рўзгор буюмларини орийатга бериш халқ ва инсонлар муомаласи учун лозимлигига ишора этади. Ким намозни тарк қилса, Аллоҳ таоло амрларига бўйсунмаган бўлади. Ким рўзгорда ишлатиладиган нарсаларни орийатга беришни истамаса, Аллоҳнинг махлуқотларига шафқат қилмаган бўлади. Аллоҳ бизни бундай кимсалар бўлиб қолишдан сақласин.

Хулоса: Аллоҳ таоло бу сурада кофир ва мунофиқларни тўрт сифат ила сифатлаган: улар бахил бўлади, намозни тарк қилади, уни риё ила адо этади, закот ва хайрли ишларни адо этмайди.

Анвар АҲМАД
таржимаси

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг диний-ижтимоий газети “Ислом нури” чоп этила бошлаганига ўн беш йил тўлди. 1990 йилнинг март ойида газетнинг биринчи сони нашрдан чиққан эди. Шундан буён унинг икки юз тўқсон иккита сони масжидларимизга, хонадонларимизга етиб борди. Табиийки, ўтган ўн беш йил ичида сеvimли газетимиз, унинг ижодий жамоаси ўзига хос изланишлар ва тажрибаларга бой йўлни босиб ўтди. Мухбиримиз газет бош муҳаррири Исомиддин Олим Шайх билан ана шу хусусда суҳбатлашди.

бош муҳаррири), Баҳодир Муртазо, форс тили мутахассиси Саъдулла Мўмин ва Тоҳир Малик, Х у р ш и д Дўстмуҳаммад Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон, Нурий Юсупов, Юсуфжон Маҳмудов ва бошқа устозларнинг хизматлари каттадир. Бугун эса Абдулазиз Мансур,

таъкидлар эдим. Қашқадарё, Жиззах, Андижон, Хоразм, Сурхондарё вилоятлари, Қорақалпоғистон республикаси масжидларининг имом-хатиблари обунада янгийўлликлардан ўрнак олишса, яхши бўларди.

— Кейинги бир-икки йил мобайнида газетнинг қиёфасида ҳам, мазмун-мундарижасида ҳам янгилинишлар, ижодий изланишлар кўзга ташланаётир. Бунинг таъсири бўлса керак, газет тиражи аввалги йиллардиган кўпайди. Очилган янги руқлар, янги режаларингиз ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Кейинги пайтлар газети-

“ИСЛОМ НУРИ” ЎН БЕШ ЁШДА

— Ҳожи ака, ҳали мустабид тузум, даҳрийлик мафкураси ҳукм сураётган пайтда “Ислом нури”дек диний газет нашрини йўлга қўйиш осон бўлмаган, албатта. Газетни ташкил этиш, илк сонини тайёрлаш обунасини уюштириш каби ишларда фаоллик кўрсатган, ҳолис ҳисса қўшган инсонларни бир эслаб ўтсак...

— Алҳамдулиллаҳ, “Ислом нури” газетимиз республикамизнинг мустақилликка эришуви арафаларида чоп этила бошлаган эди. Шунга кўра уни миллий истиқлолимиз билан эгизак нашр деса бўлади. Газетни ташкил этишда Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф, Муҳаммад Шариф Жуман (газетнинг биринчи

Анвар Турсун, Ҳомиджон Ишматбеков каби жонқуярларимиз саъй-ҳаракати билан газетнинг мавзулар доирасини кенгайтиб, элга манзур бўляпти.

Ўша йиллари идоранинг Самарқанд вилоятидаги бош вакили Мустафоқул Меликов, шунингдек, Наманган вилоятида бош вакил бўлган Убайдуллахон Лутфуллаев каби ҳолис инсонлар “Ислом нури”га обунани ташкил этишда катта ёрдам беришди. Мазкур вилоятлар бугунги кунда ҳам обуна масалаларида пешқадам. Туманлар орасида энг илғори янгийўлликлар. Улар ҳар йили “Ислом нури”га минг нусхага яқин обуна бўлишади. Бу ишда туман бош имом-хатиби Орифжон Йўлдошевнинг ғайратини алоҳида

миз саҳифаларида “Диний таълим масканларида”, “Дин ва иқтисод”, “Аёл улғайтирар башариятни”, “Ислом ва дунё”, “Тасаввуф”, “Муҳокама учун мавзу”, “Мулоҳаза” каби янги руқлар очилди. Муаллифларимиз доирасини кенгайтиришга ҳаракат қиляпмиз. Гули Зебо, Ҳидоят Жўраева, Саодат Хожааҳмедова сингари журналистлар, шунингдек, Тошкент Ислом университети магистрларининг мақолалари, лавҳалари, уюштираётган суҳбатлари газет саҳифаларига замонавий руҳ, ранг-баранглик бахш этаётир.

Ижодий жамоамиз диёримиз мусулмонлари турмушини кенг ёритиш, уларнинг дардига малҳам бўлиш, ҳаётга, ибодат-

ларга оид фикҳий масалаларни тўғри ва батафсил тушунтириш, динимизни бидъатлардан, урф-одатларимизни иллатлардан тозалаш, ёш авлони динимизга ёт оқимлар таъсиридан ҳимоя этиш каби мавзуларда мунтазам мақолалар чоп этиш ниятидадир.

— **Ҳожи ака, маълумки, масжидлар қадимдан нафақат намозгоҳ, балки маънавий тарбия масканлари, гўзал ибратларни кенг тарғиб этиш ўчоқлари ҳисобланади. Яқинда масжидлар фаолияти билан танишиш учун бир неча вилоятларга хизмат сафарига чиқдингиз. Туман ва қишлоқ масжидларининг аҳволи, ижтимоий ҳаётда тутган мавқеи қандай экани, имом-хатибларнинг илм савиялари ва тажрибалари ҳақида тўхталсангиз.**

— Дин ишлари бўйича кўмита ва Ўзбекистон мусулмонлари идораси ҳамкорликда тузган махсус ҳайъат республикамизнинг бир неча вилоятларида бўлиб, имом-хатибларни синовдан ўтказди. Улар орасида чуқур билим ва бой тажрибага эга бўлганлари кўп экан. Улар билан суҳбатлашиб, хурсанд бўлдик. Афсуски, илм савияси паст, энг зарур нарсаларга ҳам эътиборсиз имом-хатибларни ҳам учратдик. Кўпчилик домлар мустақиллик йиллари республикамизда қабул қилинган диний ҳаётимиз учун энг муҳим қонунлар ва қарорларни яхши билишмайди. Уларнинг маҳалла, туман ижтимоий ҳаётига аралашувлари, тутган мавқелари қониқарли эмас. Менимча, имом-хатибларимизда, энг асосий нарса — Ислом динимизнинг ягона ҳақ дин эканини, унинг амр ва тақиқларини бажариш мўминларга осон ва ҳартомонлама фойдали бўлишини, аксинча, одамлар илмсизлик туфайли ибодатлар, урф-одатлар

ва бидъатларни фарқламай, ҳой-ҳавасларга учиб, ҳаётни ўзларига оғир қилиб олишаётганини тушунтиришда ғайрат-шижоат етишмайди.

Оддий мисол. Ҳайъат сўровномасида “ҳудудингизда миссионерларнинг фаолияти кузатилади-ми?” деган савол бор эди. Ҳатто шу “миссионер” сўзини “милитсионер” деб тушунадиган имомларни ҳам учратиб, ҳайрон бўлдик. Айримлари энг зарур фикҳий масалалар — никоҳ шартлари, жанозанинг фарзларини ҳам мукамал санаб беришолмади.

Шу мулоҳазалардан келиб чиққан ҳолда хулоса қилдимки, “Ислом нури”да, “Ҳидоят”да махсус рукнлар очиб, имом-хатибларнинг билим савияларини, тажрибаларини ошириш, уларнинг бугунги талаблар билан ҳамқадам ҳолда мунтазам ўз устида ишлаб боришларини таъминлаш учун ўзига хос сиртқи ўқувларни ташкил этиш жуда муҳим экан.

— **Тўғри айтдингиз. Бугунги имом фақат намоз ўқиб бериш билан чекланиши мумкин эмас. У айна чоқда, энг ками, бирор касбнинг устаси, тадбиркор, руҳиятшунос, сўзи ўткир ногиқ ҳам бўлиши зарур. Шундай эмасми?**

— Мен Тошкент Ислом институтида ўзбек тилидан дарс бераман. Афсуски, диний таълим тизими ўқув дастурида тил ва адабиёт фанларига жуда кам соат ажратилган. Нутқ одоби, руҳиятшунослик ўргатилмайди. Тўғри, институтнинг юқори курсларида “Балоғат” фани ўтилади. Лекин бу фаннинг мақ-

сад-моҳияти бугунги жамоат билан яхши тил топишув имконини бермаслиги мумкин. Айтмоқчиманки, бугун имом-хатибларимиз минбарга, халқ олдига чиқиб, оддий халқ жон қулоғи билан тинглайдиган содда услубда эмас, балки китобий, ҳадеганда тушуниб бўлмайдиган сўзлар-иборалар билан гапиради. Шунингдек, улар жамоатнинг таркиби, кайфияти, қизиқишлари ва бошқа жиҳатларини ҳар тарафлама ўрганмайдилар.

Хуллас, Тошкент Ислом институти, мадрасаларнинг ўқув режаларига “Нутқ одоби”, “Руҳиятшунослик” фанларидан етарли миқдорда дарслар киритиш давр талабидир. Бу ишга республикамиздаги олий таълим масканларидан энг тажрибали мутахассисларни жалб этиш зарур.

— **Ҳожи ака, суҳбатингиз учун ташаккур. Аллоҳ таолодан Сизга, “Ислом нури” таҳририяти ходимларига, барча мўминларга кўп яхшиликлар ато этишини тилаб қоламан.**

Абдул ЖАЛИЛ
суҳбатлашди

АБУ СУФЁН ИБН ҲОРИС

“Абу Суфён ибн Ҳорис жаннат
йигитларининг саййидидир”.
(Ҳадиси шариф)

Абу Суфён Набий (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) амакиларининг ўғли бўлиб, отасининг исми Ҳорис эди.

Абу Суфён Расулulloҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) эмиқдош эди. Уларни саъдиялик саййида Ҳалима кўкрак сути билан озиқлантирган. Бунинг устига Расулulloҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ваҳий келишидан олдин Абу Суфён у зотга яқин дўст эди. Улар ташқи кўриниш жиҳатидан ҳам бир-бирларига ўхшашар эди.

Ушбу ҳолатларга гувоҳ кишилар Абу Суфён Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) даъватларини биринчилардан бўлиб қабул қилишини, унинг Набийга (алайҳиссалом) тезроқ эргашишини тахмин этган эдилар. Аммо воқеълик кутилган ҳолатга мутлақо зид келди. Чунки Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) очик даъватга ўтаётган бир пайтда Абу Суфённинг вужудида у зотга қарши чексиз нафрат ва адоват аланга олди. Шу кетишда у Расулulloҳга йигирма йиллар душманлик қилди. Кейинчалик бу гуноҳ ишларининг жазосини ҳам тортди.

Абу Суфён Макка фатҳидан бир оз аввал мусулмон бўлди. Исломига киришининг ўзи, сийрат ва тарих китобларида нақл қилинганидек, жуда ҳаяжонли бир қиссадир. Унинг мусулмон бўлиши хусусидаги ҳикоятни ўз тилидан эшитайлик, негаки, унинг ҳис-туйғулари ойдин, тавсифлари эътиборли ва тўғрироқдир:

«Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Мадинада Макка фатҳига киришаётганлиги хабари овоза бўлди. Ер юзи нақадар кенг бўлса ҳам, мен учун шу қадар тор жойга айланди. Ўзимга ўзим: “Қаёққа қочаман, кимни дўст тутаман?” деб тинимсиз савол бера бошладим.

Сўнгра хотиним ва болаларим олдига бориб: — Маккадан чиқиб кетишга тайёрланинглар, чунки Муҳаммад Маккага яқинлашиб қолди. Мабодо, мусулмонлар мени қўлга олишса, шубҳасиз ўлдиртшади, — дедим.

Улар эса менга:

— Сенга араблар ва ажамларнинг Муҳаммадга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) тўла-тўкисга таслим бўлиб, унинг динини қабул қилганини англаш вақти етмадими? Ҳолбуки, сен уни қўллаб-қувватлашинг, унга ёрдам беришинг лозим эди-ку, — деб айтишди.

Улар мени Муҳаммад динига тарғиб-ташвиқ қилишдан чарчатмади. Охир-оқибатда Аллоҳ тало қалбимни Исломи нури ила мунаввар қилди. Кўзим очилди. Ёнимга ўғлим Жаъфарни олиб йўлга чиқдим. Икковлон Макка билан Мадина орасидаги Абва томонга кета бошладик. Мен Муҳаммаднинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўша ерда эканини билар эдим.

Манзилга яқинлашгач, ўзимни танитмаслик учун яхшилаб ўраниб олдим. Чунки билиб қолишса, жаноб Расулulloҳ ҳузурига етгунимча, бориб имон калималарини айтгунимча ўлдиришлари аниқ эди.

Шу зайлда бир милга яқин йўл юрдим. Мусулмонлар қўшинининг боши Маккага юзланиб, тўп-тўп бўлиб, кетма-кет бораверди. Мен саҳобалардан кимдир сезиб қолишидан хавфсираб, улардан қўрққаним учун пана-пастқам йўллардан юрдим.

Шундай кунларнинг бирида Расулulloҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дуч келдим. У кишининг кўзи менга тушди ва таниган заҳоти юзини бошқа тарафга ўгирди. Шунда у зот ўгирилган томонга ўтиб олдим. У яна юзини бурди. Мен яна унга рўбарў бўлдим. Бу ҳолат бир неча бор такрорланди. Учрашиб, у зотга Исломига кирганимни айтсам, Расулulloҳ ҳамда саҳобалари севинишларига асло шубҳаланмас эдим. Аммо мусулмонлар Расулulloҳнинг қарамаганларини кўришгач, улар ҳам мендан юз ўгиришди.

Бир маҳал Абу Бакрга (розийаллоҳу анҳу) дуч келдим, у ҳам шу заҳотиёқ юзини тескари буриб олди. Умар ибн Хаттобнинг (розийаллоҳу

анху) қалбида меҳр-мурувват уйғотиш илинжида юзига умидланиб қараганимда, у ҳам шартта юзини ўгириб олди. Сўнгра Умар ибн Хаттоб ансорийлардан бирини олдимга юборди. У менга:

— Эй Аллоҳнинг душмани, Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ва у зотнинг саҳобаларига озор берган сен эмасмидинг? Сен Расулуллоҳга қарши адоват уруғини ер юзида, машриқдан мағрибгача сочинг, — деди.

Ансорий шундай сўзларни айтаверди. Теварак-атрофдаги мусулмонлар эса менга нафрат билан қараб туришар, аянчли аҳволимни кузатишар эди.

Бир пайт амаким Аббосни кўриб қолдим, унга илтижо билан шундай дедим:

— Эй амаки, Расулуллоҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) яқинлигим, қавмимдаги обрў-эътиборим боис Исломга кирганим билан у зотнинг хурсанд бўлишларини умид қилган эдим. Аммо аҳволни ўзингиз кўриб турибсиз. У зот мендан рози бўлиши учун ўзингиз бир ҳаракат қилинг.

— Йўқ, йўқ. Аллоҳга қасамки, у кишининг сендан юз ўтиганини кўрдим. Бирор сўз айтишга ботинолмаيمان. Аммо қулай бир фурсатни пойлаш керакдир, эҳтимол. Чунки мен Расулуллоҳни хурмат қиламан ва қадрлайман, — деди.

Мен эса:

— Эй амаки, мени кимларга ташлаб кетмоқдасиз? — дедим.

У қатъий туриб:

— Сенга фикримни айтдим, бошқа гапим йўқ, — деди.

Шунда бутун вужудимни ғам-қайғу ва ҳасрат эгаллаб олди. Бир маҳал амаким Абу Толибнинг ўғли Алини кўриб қолдим. Уни ҳолатдан бохабар қилдим. Али ҳам амаким Аббоснинг фикрига яқин гапни айтди.

Шунда яна амаким Аббосга мурожаат этдим.

— Эй амаки, агарда Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қалбларини менга нисбатан юмшатишга қодир бўлмасангиз, мени

ҳақоратлаган ва одамларни менга қарши қайраган кишидан ҳимоя қилинг, — дедим.

— Ким экан у? — деди амаким.

Мен уни тавсифладим. Шунда у:

— Бу Нуъмон ибн Ҳорис Нажжорийдир, — деди.

Сўнгра уни ёнига чақиртириб:

— Эй Нуъмон, бу Абу Суфён Расулуллоҳ амакисининг ҳамда менинг амакимнинг ўғлидир. Агар Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ундан бугун норози бўлса, бир кун келиб рози бўлади. Сен уни тинч қўй, — деди.

Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Жаҳвага (Макка билан Мадина оралигидаги бир жой) тушгач, уй эшиги олдида ўтириб олдим. Расулуллоҳ уйдан чиқдилар. Мени кўриб, шу заҳоти тескари бурилиб олдилар. Аммо мендан рози бўлишларидан асло ноумид бўлмадим. Мен Расулуллоҳ қаерни манзил тутсалар, ўша ерга бориб, эшиклари олдида ўтириб оладиган бўлдим. Ўелим Жаъфарни эса ёнимда тургазиб кўяр эдим. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳар гал мени кўрганида юзларини ўгириб олар эдилар. Охири бу ишлар менга малол келди, юрагим сиқилди. Шунда хотинимга айтдим:

— Аллоҳга қасамки, Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ё мендан рози бўладилар, ёки ўғлим Жаъфарни ёнимга оламан-да, очлик ва чанқоқликдан бирон ерда ўлгунимизча, бошимиз оққан тарафга кетаверамиз.

Бу гапим Расулуллоҳга етиб боргач, менга нисбатан у зотнинг кўнгиллари бир оз юмшади. Бир куни чодирдан чиққан пайтларида аввалги қарашларига нисбатан юмшоқроқ назар ташладилар. Мен у зотнинг табассумларидан умидвор эдим.

Вақти етиб, Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Маккага кирдилар. Мен у зот жамоасида ҳозир бўлдим. У кишидан бир сония ҳам ажралмадим.

Хунайн кунида мушрик араблар Муҳаммадга (алайҳиссалом) қарши уруш учун жамланди. Улар илгари бунча кўп тўпланмаган эди. Душманлар

ўша кунни Ислом дини ва мусулмонларни йўқотиш куни бўлишини ният қилишган эди.

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) саҳоблари даврасида улар билан урушиш учун йўлга чиққанларида мен ҳам бирга эдим. Мушрикларнинг жуда катта жамоасини кўрганимдан кейин ишонч билан:

— Аллоҳга қасамки, бу кун Ҳазрати Расулulloҳга мендан етган адоватларнинг ҳаммасини, гуноҳларнинг барини ювишга яраша иш қиламан! — дедим.

Икки жамоа тўқнашиб, мушрикларнинг мусулмонлар устига ҳамласи кучайди. Одамлар Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ёнларидан ҳар томонга тарқалаётган бир маҳалда мағлуб бўлишимизга оз қолди.

Шунда ҳам Расулulloҳ (ота-онам унга фидо бўлсин) сариқ хачирда гўё кўзғалмас тоғдек жанг майдонида собит турар ва қиличларини қинидан чиқариб, душманлардан ўзларини ҳимоя қилар эдилар. Шу пайт отдан сакраб тушиб, қиличимни қинидан чиқардим. Амаким Аббос Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) хачирларининг юганини тутганича у кишининг бир тарафида ва мен иккинчи томонида турар эдик. Унг кўлимда қилич билан Расулulloҳни ҳимоя қилдим. Чап тарафим у зотнинг хачирлари билан тўсилган эди. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) душман билан аёвсиз олишаётганимни кўргач, амаким Аббосдан: “Ким бу?” деб сўрабдилар. Амаким:

— Бу биродаринг ва амакиннинг ўғли Абу Суфён ибн Ҳорисдир, эй Аллоҳнинг Расули, ундан рози бўлгин, — деди. Шунда Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам):

— Мен ундан розиман ва Аллоҳ ҳам унинг барча душманликларини кечирсин, — дедилар.

Расулulloҳнинг розиликлари туфайли қалбим шодликка тўлди. У зотнинг оёқларини ўпиб олишдан ўзимни тия олмадим. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) менга қараб:

— Эй биродарим, ҳаётимга қасамки, бор, энди урушгин, — дедилар.

У кишининг сўзлари кучимга куч, ғайратимга ғайрат қўшди. Мушриклар устига жонжаҳдим билан ҳамлага ташландим. Уларнинг сафларини парчалаб ташладим.

Абу Суфён Ҳунаиндан кейин Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) розиликлари билан неъматланиб қолди. У зотнинг қимматли суҳ-

батларидан баҳраманд бўлди. Лекин бунгача қилган ишларидан уялиб, ҳижолат чекар, у зотнинг юзларига ҳеч қачон тик қарай олмас эди. Абу Суфён одамларни Аллоҳнинг нуридан тўсиб ўтказган қора кунлари учун афсус-надомат чекди. Кеча-кундуз Қуръони карим тиловатига қаттиқ киришди. Қалби Китобнинг панд-насиҳатлари билан тўлиб-тошди.

Абу Суфён дунё ва унинг ҳой-ҳавасларидан юз ўгирди. Бутун борлиғи билан Аллоҳга юзланди. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бир сафар масжидга кирганларида уни кўриб, Ойишадан (розийаллоҳу анҳу):

— Эй Ойиша, бу ким, биласанми? — деб сўрадилар.

— Йўқ, эй Аллоҳнинг Расули, — дедилар ҳазрати Ойиша.

— Бу амакимнинг ўғли Абу Суфён ибн Ҳорисдир. Мен унинг ҳаммадан олдин масжидга келишини ва энг охирида чиқиб кетишини кўраман, у кўзини ердан узмайди, — дедилар Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам).

Ҳазрати Расулulloҳ вафот этгач, Абу Суфён худди она биргина ўғлидан ажралиб қолганидек маҳзун бўлди, жуда кўп йиғлади. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) вафотларига бағишлаб бир марсия ёзди. Абу Суфён асарларининг тожи бўлмиш бу марсия чуқур қайғу ва изтиробга тўлиб-тошган, чексиз ҳасрат ва нолаларни ифодалаган эди.

Ҳазрати Умар (розийаллоҳу анҳу) халифалиги даврида Абу Суфён ажалининг яқинлашганини ҳис қилиб, қабрини ўзи қазиди. Ана шу тайёргарликдан уч кун ўтиб, гўё ваъдалашиб қўйганидек ўлим етиб келди.

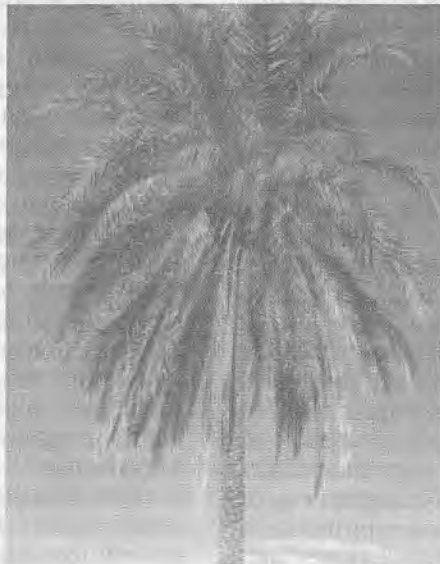
Абу Суфён хотини, болалари ва қариндошларига қарата:

— Мен учун йиғламанглар, Аллоҳга қасамки, Исломга кирганимдан кейин гуноҳлардан ҳоли бўлдим, — деган эди.

Шундан сўнг унинг пок руҳи танасини тарк этди. Унга Ҳазрати Умар ва бошқа улў саҳобийлар (Аллоҳ улардан рози бўлсин) жаноза ўқишди, ундан айрилганлари учун ғамгин бўлишди. Мусулмонлар бу ўлимни Ислом ва унинг аҳли учун катта мусибат ҳисоблашди.

“Саҳобалар ҳаётидан лавҳалар” китоби асосида

**Баҳодир
НУРМУҲАММАД**
тайёрлади

Мустақиллик байрами арафаларида Чирчиқ шаҳрининг Азотчи даҳасида “Амир ўғли Ҳасанбой” жомеъ масжидининг очилиш маросими бўлиб ўтди. Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Абдурашид қори Баҳромов бу ерга йиғилганларни шодиёна билан муборакбод этдилар.

ЧИРЧИҚДА ЯНГИ ЖОМЕЪ

Муфтий ҳазратлари мустақиллик шарофати билан мамлакатимизда кўплаб жомеъ масжидлар барпо этилганини айтиб, жумладан, бундай дедилар:

— Мустабид совет тузуми даврида ҳатто масжид ҳовлисига сўриток ўрнатиш учун ҳам Масковдан рухсат олишга мажбур эдик. Ўша йиллари бутун мамлакатда бор-йўғи 88 та масжид бор эди, холос. Ҳозир эса, алҳамдулиллаҳ, икки мингга яқин жомеъ масжидларимиз ишлаб турибди. Энди улар сафига ушбу “Амир ўғли Ҳасанбой” масжиди ҳам қўшилди...

Шундан сўнг янги жомеънинг имом-хатиби **Бахтиёр Маҳаматов** масжид қурилиши ҳақида қисқача сўзлаб берди:

— Масжидни қуриш ишлари 1996 йили шу даҳада яшаб ўтган, раҳматли Йўлдошев Ҳасанбой ота Амир ўғли ташаббуси билан бошланган эди. Аввало, кўриб турганингиздек, ушбу масжидни қуриш учун жуда қулай, баланд, хушманзара жой танланганини таъкидлашимиз лозим...

Масжид биноси асосан 1999 — 2000 йиллар давомида тикланди. Фақат охиригиз безак ишлари, шунингдек, таҳоратхона қурилиши чала қолган эди. 2003 йили фаоллар ташаббуси билан масжидни қайта таъмирлаш ишлари бошлаб юборилди. Хонақоҳнинг томи очилиб, баландроқ қилиб, қайта ёпилди, тўрт бурчагида мезаналар тикланди. Шунингдек, янги таҳоратхона ва маъмурий бино қад ростлади. Хуллас, масжид яна ҳам кўркам ва шинам, қулай ҳолатда намозхонлар ихтиёрига топширилди. Ҳозир хонақоҳ ва айвонга минг-бир минг икки юз нафар намозхон сифади.

Масжид қурилишида маҳалла қариялари, намозхонлар ҳашар уюштириб, ҳолис меҳнат қилишди. Чирчиқ шаҳар «Марказий» жомеъ масжиди мутавалийлари Кенжаботир

Ортиқов билан Рихсивой ҳожи Кенжаев уларга бош-қош бўлиб, керакли ашёлар билан вақтида таъминлаб туришди. Фишт терувчилар бошлиғи уста Улуғбек, ганчкорлардан уста Зуфар, шунингдек, уста Абдуҳамид (гумбазчи), Абдужалил домла ва бошқалар алоҳида гайрат билан ишлашди.

Аллоҳ таоло ушбу масжидни барпо этишда ҳолис меҳнат қилганларни улуг аждар-мукофотлар билан сийласин. Мусулмон халқимизга бу янги байтуллоҳни муборак айласин.

Мухбиримиз

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Ислом марказининг ёрдами

Ганадаги Ислом даъвати ва тараққиёти марказининг ижрочи директори Юсуф Одам Наняма мусулмон мамлакатларини яқинда ташкил этилган Ислом

таълим жамғармасига ҳисса қўшишга чақирди. Унинг айтишича, бугунги кунда гарбпарастларнинг тарғиботи ва болаларни илмий-техника тараққиёти ютуқларига жалб этиш ўртасидаги фарқни тушуниш жуда муҳимдир. Наняманинг сўзларига қараганда, энг аввало болалар таълимига, биринчи навбатда қизчаларни ўқитиш ишига алоҳида эътибор бериш зарур. “Дунёдаги бирорта дин аёлларга билим беришни Ислом-чалик рағбатлангирмайди”, дейди у.

Жамғармага ажратилган маблағ ўқитувчилар малакасини ошириш курслари ташкил этиш, шунингдек, жамият учун ўта муҳим ҳисобланган тиббиёт, қишлоқ хўжалиги, саноат муҳандислиги каби мутахассисликларни, олим ва муҳандис касбларини эгаллаш учун хорижга жўнаётган иқтидорли талабаларга стипендия тўлаш каби мақсадларга ишлатилади.

Ганада 21 милён аҳолининг ўн олти фоизини мусулмонлар ташкил этади. Ислом Ғарбий Африқодаги бу ўлкага тўққизинчи асрда мусулмон савдогарлар билан кириб келган.

Islam Online

Мусулмонлар террорни қоралашмоқда

Мусулмон уламоларининг халқаро уюшмаси берган баёнотда Лондон ва Шарм ал-Шайх (Миср)да бўлган қонли террорчилик хуружлари кескин қораланди. Бу воқеалар муносабати билан шайх Юсуф Қарзовий бундай деди: “Биз Ислом олами ва унинг ташқариси-

даги давлатлар — Буюк Британия, Туркия, Мисрда содир этилган қонли террорчиликни эшитиб, чуқур ларзага тушдик. Бу даҳшатли жиноятлар натижасида ҳеч қандай гуноҳи йўқ кишилар ҳалок бўлди”. У баёнотида Ислом, босқинчи душманга қарши ҳалол жангни истисно қилсак, инсонларни қатл этишни мутлақо тақиқлашини яна бир бор эслатиб ўтди. “Кўлида қуроли бўлмаган ва аввал ҳеч қачон урушмаган одамни қандай қилиб ўлдириш мумкин?” дея хитоб қилди олим.

www.islamua.net

Русия кузатувчи мақомини олди

Ислом Конференсаси Ташкилоти (ИКТ)га аъзо бўлган мамлакатлар ташқи ишлар вазирларининг Яман пойтахти Сано шаҳрида бўлган 32-анжумани қатнашчилари Русияга ИКТ қошида кузатувчи мақомини бериш ҳақида қарор қабул қилишди. Анжуман ишида Русия ташқи ишлар вазири Сергей Лавров меҳмон сифатида қатнашди.

Ўз навбатида Масков ИКТнинг бу қарорини мамнуният билан кутиб олди. “Ҳеч шубҳа йўқки, Русиянинг ИКТда кузатувчи мақомини олиши бу ташкилотга аъзо мамлакатлар билан муносабатларни янада ривожлантиришга туртки бўлади”, деди РФ ташқи ишлар вазирлигининг расмий вакили Александр Яковенко.

“Интерфакс”

Камбағал талабаларга закот берилади

Малайзия федерал-ҳудудий Ислом кенгаши ҳар йилги закотдан ўқиш учун пул тўлашга қодир бўлмаган камбағал мусулмон оилалардан чиққан иқтидорли талабаларга моддий ёрдам кўрсатишда фойдаланиш таклифи билан чиқди.

“Ушбу таклифни ҳукумат тасдиқлаши биланоқ биз талабаларга ёрдам кўрсатиш-

ни бошлаб юборамиз”, деди кенгаш раиси доктор Абдулла Мадзин.

Мисрлик машхур уламо шайх Абдулхолиқ Ҳасан аш-Шариф Малайзияда бўлган чоғида бундай баёнот берди: “Камбағал, аммо иқтидорли мусулмон талабаларнинг исломий жамғармалардан моддий ёрдам олишга ҳақлари бор. Бадавлат кишилардан йиғилган закотнинг бир қисми камбағал талабаларга ўқиш ҳақини тўлаш ва дарсликлар харид қилиш учун ёрдам сифатида берилгани яхши. Ислom нуқтаи назаридан бунга йўл бор, чунки бу талабалар таҳсилни тугатгач, динимиз равнақи йўлида хизмат қилиш ниятида илм ўрганишмоқда”

IslamOnline.net

Қуръон маънолари таржимаси интернет тармоғида

Очиқ турдаги “Турас” ҳиссадорлик жамияти ташкил этган “Қуръон — ҳамма учун” электрон жўнатмаси қисқа вақт ичида интернет орқали беш мингдан зиёд кишига Қуръони карим маъноларининг ўрис тилидаги таржимасини жўнатди. Халқаро интернет тармоғининг ҳар қандай фойдаланувчиси электрон ун-

вонга мактуб жўнатиб, Қуръони карим маъноларининг ўрис тилидаги ўзи истаган таржимасини талаб қилиши мумкин.

Ҳозирги пайтда жўнатма архивида Қуръони карим маъноларининг Османов, Кулиев, Крачковский, Пороховалар амалга оширган таржималар мавжуд. Шунингдек, бу ерда Қуръони мажид маъноларининг чечен ва инглиз тилига таржималари ҳам бор. Жўнатмалар бепул юборилади. Тадбирдан кўзланган асосий мақсад Қуръон маъноларини эҳтиёжи бор ҳар бир кишига етказишдир!

ASN— News

Масков ҳокимининг ваъдаси

Масков шаҳри ҳокими Юрий Лужков Русиянинг Оврупа қисми мусулмонлари диний бошқармаси ходимлари учун пойтахтнинг шимоли-ғарбида турар-жой мажмуи қуриш ҳақидаги фармойишга имзо чекди. Мажмуанинг умумий майдони 7200 квадрат метрни ташкил этади. Би-

нони лойиҳалаш ва қуриш хусусий сармоядорлар ҳисобидан амалга оширилади. Барча ишларни 2007 йилгача тугаллаш режаланмоқда.

Бундан бир йил муқаддам, Масков жомеъ масжидининг юз йиллиги тантаналари куни пойтахт ҳокими диний бошқарма ходимлари учун тураржой биносини ҳадя қилишга ваъда берган эди. Қурилажак хонадонларнинг бир қисмини камдаромад ва кўпболали мусулмон оилаларга бериш ҳам кўзда тутилмоқда.

IRN агентлиги

Тўрт йиллик таълимга ўтилади

Бўйноқ шаҳрида жойлашган Сайфулла қози номидаги Доғистон Ислom университети янги ўқув йилидан бошлаб тўрт йиллик таълим босқичига ўтилажағи-

ни маълум қилди. Шу пайтгача талабалар уч йил давомида Қуръони карим, мусулмон қонунчилиги ва ақида бўйича таҳсил олишар эди.

— Кейинги йиллар университет ўқув дастурини анча кенгайтирди, — дейди ректор Арслонали афанди Ҳамзатов. Энди талабалар машхур Ислom уламоларининг асарларини, хусусан, хужжат ул-ислом Имом Абу Ҳомид ал-Ғаззолийнинг “Ихёу улумид-дин” (“Диний илмларни жонлантириш) каби етук асарларни ҳам ўрганишади.

Мазкур ўқув юрти дастлаб мадраса сифатида иш бошлаган эди. 1995 йили махсус рухсатнома олинганидан сўнг университет дастури асосида фаолият юрита бошлади. Махачқалъадаги Ислom аёллар “Муслимат” жамиятининг таълим муассасаси ҳам университет филиали саналади.

www.islam.ru

Муҳаммад СОЛИҲ МУНАЖЖИД

*Инсонлар энгил санайдиган,
аммо сақланишлари вожиб бўлган*

ҲАРОМ НАРСАЛАР

Мардикор ҳаққини тўлиқ бермаслик

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) мардикорнинг ҳаққини кечиктирмай, тез тўлашни буюрганлар: “Мардикорнинг ҳаққини, унинг (пешона) териси қотмасидан олдин беринглар!” (*Ибн Можжа ривояти*).

Ишчи-мардикорлар ва ходимларнинг ҳақларини бермаслик зулmdir. Баъзилар мардикорнинг хизмат ҳаққини беришдан бутунлай бўйин товलाшади. Бечора, заиф хизматчи — мардикор бу дунёда ҳаққини у золимдан ололмаса ҳам, қиёматда албатта олади. Қиёматда золимнинг яхшиликларидан унга олиб берилади. Агар у золимнинг яхшиликлари бўлмаса ёки яхшиликлари мазлумнинг ҳаққи эвазига етмаса, унинг гуноҳлари золимга берилади ва золим дўзахга ташланади. Мардикорнинг ҳаққини тўла бермай, бир қисмини уриб қоладиган кимсаларнинг қисмати ҳам шундай аянчли бўлади: “**Тарозидан** (бировнинг ҳақидан) **уриб қолувчиларга ҳалокат бўлмай**” (*Мутаффифун, 1*).

Муайян ҳақ тўлашга келишиб, сўнг ишчиларга шартлашилганидан камроқ ҳақ тўловчилар ҳам шундай жазога лойиқдирлар.

Ишчининг ҳаққини вақтида бермай, чўзиб, кўп машаққат, оворагарчилик, шикоят ва судлашувлардан кейин бериш, ишни келишилганидан кўпайтириб ёки иш вақтини узайтириб, қўшимча ҳақ тўламаслик ҳам зулmdir. Бу ҳолда иш берувчининг мақсади ишчини зериктириб, ўз ҳақидан воз кечтириш ёки унинг пулини айлантириб, фойдаланиб қолиш бўлса, зулм устига зулм ва пасткашлик қилган бўлади. Ҳаққини вақтида ололмаган бечора ишчи кундалик эҳтиёжига пул топа олмай, муҳтожликда қолган оиласига бирон нарса юбора олмай қийналади. Шунинг учун ҳам золимларга қиёматда Аллоҳнинг азоби муқаррардир. Абу Ҳурайра (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: Пайғамбар (алайҳиссалом) дедилар: «Аллоҳ таоло деди: “Мен қиёмат куни уч кишининг — Менинг номимни ўртага қўйиб (бирон нарса) олиб, сўнг хиёнат қилган кишининг, хур-озод одамни сотиб, сўнгра пулини еган кишининг ва мардикорни ишлатиб, ҳаққини тўлиқ бер-

маган кишининг душманидирман”» (*Бухорий ривояти*).

Фарзандлар ўртасида адолат қилмаслик

Фарзандларининг баъзисига совғалар, тортиқлар бериб, бошқаларини ажратадиган ота-оналар ҳам бор. Бундай қилиш ҳаромдир. Аммо бир фарзанди бошқасидан муҳтожроқ бўлса, масалан: касал, қарздор, ишсиз, оиласи катта, талаба бўлса ё Қуръонни ёд олгани учун мукофот қилиб берса, уларга ортиқча диққат қилиш ва саховат кўрсатиш бундан мустаснодир. Қуръони каримда бундай буюрилган: “**Адолат қилингиз! Шу тақвога яқинроқдир. Аллоҳдан кўрқингиз!**” (*Моида, 8*). Саҳоба Нуъмон ибн Башир айтади: “Отам мени Пайғамбарнинг (алайҳиссалом) хузурларига олиб бордилар ва “Мен шу ўғлимга бир гулом (қул) ҳадя қилдим”, дедилар. Пайғамбар (алайҳиссалом): “Барча фарзандларингга шундай ҳадя бердингми?” деб сўрадилар. Отам: “Йўқ”, дедилар. Шунда Пайғамбар (алайҳиссалом): “Уни қайтариб ол!” дедилар” (*Бухорий ривояти*). (Бошқа ривоятда: “Аллоҳдан кўрқинглари ва фарзандларингиз ўртасида адолат қилинглари!” деганлар.) Нуъмон айтади: “Шундан кейин отам ҳадясини қайтариб олди”. Имом Муслимнинг ривоятида эса: “Ундай бўлса, бунга мени гувоҳ қилма, чунки мен адолатсизликка гувоҳлик қилмайман”, дейилган.

Баъзи ота-оналар Аллоҳдан кўрқмай, фарзандларидан баъзиларини совга-саломлар билан ортиқроқ сийлашади. Бу нарса фарзандлар ўртасида ғайирлик ва адоватни келтириб чиқаради. “Амакиларига” ўхшайдиган ўғлига ҳадялар бериб, “тоғаларига” ўхшайдиган ўғлига ҳадя бермайдиган оталар ҳам бор. Кейинги хотинидан бўлган болаларига эътибор қилиб, аввалги хотинидан бўлган болаларига эътиборсизлик ҳам адолатсизликдир. Бу адолатсизлик келажакда отага қайтади, чунки яхшилик кўрмаган фарзанд кўпинча яхшилик қилмайди. Пайғамбар (алайҳиссалом) баъзи болаларини сийлаган кишига: “Фарзандларингни сенга баробар (биргаликда) яхшилик қилишларини (хизматингда бўлишларини) хоҳламайсанми?” деганлар (*Имом Аҳмад ривояти*).

Тиланчилик қилиш

Саҳл ибн Ҳанзалия (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади, Пайғамбар (алайҳиссалом) дедилар: “Ўзида етарли нарса бўлатуриб, тиланчилик қилган киши ҳақиқатда жаҳаннамдан чўғ тилаб олган бўлади”. Саҳобалар: “Кишига етарли нарса нима?” деб сўрашди. Пайғамбар (алайҳиссалом) “Эрталабки ва кечки овқатга етарли нарсадир”, деб жавоб бердилар (*Абу Довуд ривояти*). Абдуллоҳ ибн Масъуд (розийаллоҳу анҳу) бундай ривоят қилади: Пайғамбар (алайҳиссалом) айтдилар: “Беҳожат бўлатуриб тиланчилик қилган одам қиёмат куни юзи тимданланган ҳолда келади” (*Аҳмад ривояти*). Таассуфки, тиланчиликни касб қилиб олганлар ҳам йўқ эмас. Улар ўз касбларини ҳатто фарзандларига ҳам ўргатишган. Бунда эҳсон қилувчиларнинг ҳам айблари йўқ эмас. Зеро, ҳар бир эҳсон қилувчи муносиб кишиларни топиб эҳсон қилиши лозим. Ҳақиқий диёнатли муҳтож тиланчилик қилмайди, муҳтожлигини билдирмай кун ўтказди. Ана шундайларни топиб, эҳсонни уларга бериш керак.

Қайтармаслик ниятида қарз олиш

Нисо сурасининг 58-оятни мазмуни бундай: “Аллоҳ омонатларни ўз эгаларига қайтаришни сизларга буюрди”. Жамиятда кенг тарқалган

иллатлардан бири қарзга бепарво бўлишдир. Баъзи одамлар зарурат юзасидан эмас, балки бойлигини яна орттириш, дунёнинг фоний матоларини тўплаб, бошқалардан қолишмаслик учун қарз олади. Мана шундай одамларнинг бири икки бўлмай, қарзга ботиб, танг ҳолатда юради. Қарзни имкон бўлиши билан узмай, уни тўлашни чўзиш ё тўлашдан бош тортиш оқибатда қарздор хор-зор бўлишининг боисидир. Пайғамбар (алайҳиссалом) бундай деганлар: “Ким одамлардан қарз олганида уни узиш, қайтариб бериш нияти билан олса, Аллоҳ унга ёрдам беради. Аммо ким йўқ қилиш (еб кетиш) нияти билан олса, Аллоҳ уни йўқ қилиб юборади” (*Бухорий ривояти*). Қарздорлик жуда оғирдир. Қарзидан бу дунёда қутулмаган кимса қиёматда уни савоби билан тўлайди. Улуғ фазилатлар, улкан савоблар ва олий мартабаларга эга бўлган шаҳидлар ҳам қарзнинг савол-жавобидан қутула олишмайди. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар: “Субҳаналлоҳ! Аллоҳ таоло қарздорлик (қарз) ҳақида қандай ҳам оғир ҳукмлар нозил қилди. Аллоҳга қасамки, агарчи бир киши Аллоҳ йўлида қатл этилса, сўнг (қайта) тирилтирилса, сўнг яна қатл этилса (яъни, Аллоҳ йўлида уч мартаба ўлибтирилса ҳам), устида қарзи бўлса, уни узмагунича жаннатга кирмайди” (*Насайи ривояти*).

Ҳаром ейишлик

Аллоҳдан қўрқмаган кимсага мол-дунёни қаердан топишнинг фарқи бўлмайди. Унинг ягона мақсади ҳар қандай йўл билан бўлса ҳам — ўғрилик, порахўрлик, тиланчилик, зўрлик, ҳийланайранг, ҳаром нарса савдоси, судхўрлик, етимнинг молини ўзлаштириш, ҳаром касб (фолбинлик, фоҳишалик, отарчилик) қилиш, умумхалқ мулкини ўзиники қилиш каби йўллар билан бўлса ҳам, дунё тўплаш. Шу тариқа ҳаром йўллар билан топганидан қорин тўйдиради... Пайғамбар (алайҳиссалом): “Ҳаромдан битган эт учун дўзах муносибдир” деганлар (*Табароний ривояти*). Яна: “Ким нима еяётганига эътибор бермаса (яъни ҳалолми-ҳаромми) Аллоҳ ҳам унга эътибор бермайди”, деганлар. Ҳар бир инсон бойлигини орттирган манбаи ва сарфланган ўрни ҳақида қиёматда жавоб беради. Ҳаром мол топиб, молини ҳаром жойга сарфлаган ҳар бир кимса ҳасрату надомат, пушаймону афсуслар чекади. Кимда ҳаром мол-дунё бор бўлса, у кунга қолдирмай, ундан тезроқ қутулсин! Зеро, киши ҳақи у кун олтин-кумушлару мол-дунё билан эмас, савоб ва гуноҳ билан ҳисоб-китоб килинади.

Камолиддин ИНОЯТУЛЛОҲ ўғли
таржимаси

Тўғри йўлга сол, ҳидоят

Ҳазрати Али (розийаллоҳу анҳу)

“Мовароуннаҳр” нашриёти Ҳазрати Али ибн Абу Толибнинг (розийаллоҳу анҳу) девонини нашр этди. Ҳикматлар туркчадан таржима қилиниб, арабча нусхага қийслаб чиқилган. Эътиборингизга мазкур девонга киритилган ҳикматлардан намуналар ҳавола этмоқдамиз.

Оч кўзинг, дард сендадир,
ҳам сенда дармон, эй башар,
Олами акбарни кўргил,
жисму жонингда яшар...

Эй башар, қалбинг шу олам
ичра қутлуг бир китоб,
Ҳарфларин сурсанг кўзингга,
очилур сирри азал...

Бас, сенга ҳожат эмас,
хориждин ахтармоқ далил,
Боқ кўнгилнинг лавҳига,
ҳар нарсадин бергай хабар.

Безарар бир манфаат
бўлмас жаҳонда, ўйлаким,
Бу жаҳон туби, асоси
манфаат ичра зарар.

Кўрқма, ғайрат бирла бос
олдинга, омад излагил,
Қочганинг бирлан қутулмассан,
қувиб етгай қадар...

Дўсту ёринг мингта бўлса,
сен уларни кўп дема,
Битта бўлса душманинг кўпдир,
магарким мингта бор.

Бу дунё бир мусофирлик,
ки бундан оғири бўлмас,
У дунёга кетарсен, ул
сафарнинг охири бўлмас.

Бу жаҳон карвонсаройдир,
барча келгай бул тараф,
Кечкурун кўнган мусофир
йўлга тушгай эрталаб.

Дину дунё бирлашиб,
жам бўлсалар хушдир, вале
Динсиз дунёда бўлмас хайри Роббул Ёаламийн...

Ким эмиш ориф, у даврон
хулқини билгувчи шахс,
Гар бало келса, сабр айлар,
шикоят айламас.

Сафар қил юртга, бунда
бир айру сифат бордир,
Сафар қилсанг, ўзингга
бешта яхши манфаат бордир.

Бири даф айламоқ ғамни,
бири касби маишатдир,
Илм бордир, адаб бор,
суҳбати аҳли хирад бордир.

Агарким десалар, заҳмат,
машаққат бор саёҳатда,
Ўтарда дашту сахроларни
ранжи беадад бордир.

Дегаймиз, сенга афзалдир
ватандин айрилиб ўлмоқ,
Киши ғурбатда ўлса, унга
лутфу марҳамат бордир...

Гар кишининг амри Ҳақдин
бўлмаса иқболи ёр,
Жаҳду жавлон айлабон
бўлгай балоларга дучор.

Рутбайи ризқ боғлиқ
ўлсайди агарда кимсага,
Бўлса эрди гар унинг
хоҳишларига эътибор,

Унда хизмат айлаганларнинг
бўлиб ризқи зиёд,
Ҳар тараф елган, юрганлар
бўларди бахтиёр.

Унда чайқалмасди кўп,
даврон оқарди мўътадил,
Барча инсонларда чун
шафқат бўларди иқтидор.

айла, ё Парвардигор...

«Девон»идан ҳикматлар

Ўзга бир ҳикмат ва лекин
даҳр аро жорий эрур,
Ризқ деган топгай ҳамиша
амри Ҳақ бирлан қарор.

Ҳайрат улким, шу жаҳон
саҳнида инсон зоти кўп,
Лекин инсондир бу, деб
айтишга лойиқ қанча бор?

Кўз очиб, дунёга боқсам,
келди ибрат бўйлаким,
Кўрмадим кўп кимсани
инсонлик ичра устувор.

Истамас эрса сени, кўрмоқни
сен ҳам истама,
Интизор бўлма бировга,
улки эрмас интизор.

Уч нимарса бор жаҳонда,
ким риюя этмаса,
Бир ҳовуч тупроққа сот,
этма ўзингга дўсту ёр.

Ул бири сидку вафодир,
ул бириси сарфи мол,
Сўнгра си сир сақламоқлик-ла
муҳаббат пойдор.

Душманам-ла дўст тутинган
менга ҳам душман эрур,
Ким агар дўстимга дўстдир,
менга ул дўстимча бор.

Сен яқинлашма менга,
чун душманам-ла дўстсен,
Боққи, кўнгиллар йироқдир,
ўртада чангу ғубор.

Ким менга меҳру муҳаббат
ошкор этса, анга
То тирикмен айлағум
меҳру муҳаббат ошкор.

Ким менга душманлик айларса,
уни этгум дуо:
“Тўғри йўлга сол, ҳидоят
айла, ё Парвардигор...”

Ошкор этган сиррима
бўлмадим бир дам амин,
Этмадим шойиста эрмас
ишни ҳаргиз ихтиёр.

Сўз бериб, бир карра ҳам
айтган сўзимдин қайтмадим,
Гар керак бўлса, этармен
молу фарзандни нисор.

Улки бориға қаноат
айлади, топди нажот,
Бошини эгди таваккулга,
кўнгилда — Биру Бор.

Эй, сенга етмасми шу
дардим, ётарсен бемалол,
Қорни тўқдирсен, вале
қўшнинг у ёқда оч-наҳор.

Эйки, диндан кўз юмиб,
дунёга кўнгил боғлаган,
Бўйла гумроҳлик ила
этдинг азиз умрингни хор...

Сенки дунёда абад
қолмоқни истарсен, ажаб,
Беҳабардирсен, ажал
келгай сенга беихтиёр.

Чун ажалнинг илкида
шайдир неча тийри қазо,
Ул тегар ҳар кимсага,
бир зумда айлар тору мор.

Бул насиҳатлар киши
кўнглига қилмас ҳач асар
То ўзи Ҳақ йўлига
юрмоқни этмас ул шиор...

Ўзбекистон халқ шоири
Жамол КАМОЛ
таржимаси

Ҳар бир мўмин-муслмон бирон-бир ишга киришишдан олдин “Бисмиллаҳир роҳманир роҳим”, яъни, “Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳ номи билан бошлайман”, дейди. Бунинг ҳикмати чексиз. Демак, ҳар бир амалдан олдин Аллоҳнинг икки сифати эсланади. Яратганнинг бандаларига шафқати ва раҳматидан умидвор бўлинади. Ақл-идрок билан шарафланган инсон шу икки илоҳий сифатга алоҳида эътибор бериши, ўзи ва ўзгаларга меҳрибон ва раҳмли муносабатда бўлиши керак. Шундагина у бошлаган ишлар хайрли яқун топади, умри маъноли, баракали ўтади.

иш жойидаги соғлом кишиларга юқтириши мумкин. Биргина бемор бир йилда саккиз-ўн инсонни силга чалинтириб, билиб-билмасдан бошқаларга ҳам ташвиш орттириши аниқланган. Шу боис юқоридаги аломатларнинг биронтасини сезишлари билан шифокорга муражаат этсалар, касалликни даволаш осон кечади. Муҳими, асорат қолдирмайди, бошқаларга юқишининг олди олинади.

Шукр, ҳозир силни тўла даволаш имкони бор. Беморлар дастлаб касалхона шароитида шифокор назоратида муолажа қилинади. Сўнг да-

УМРИНГИЗ БАРАКОТЛИ БЎЛСИН

Мен сил касалликлари шифокориман. Саккиз йилдан буён шу хасталикка чалинган беморларга қарайман. Иш тақозоси билан уларнинг ҳаёт тарзи, олам ва одамга муносабати билан танишишимга тўғри келади. Афсус, бир ҳақиқатни эътироф этмай иложим йўқ. Силга чалинишнинг асосий сабабларидан бири кишиларнинг ўзига нисбатан меҳрсиз бўлишлари, соғлиғига эътиборсизлик қилишларидир. Беҳуда орзу, ҳой-ҳаваслар гирдобига тушиб, Аллоҳ қайтарган йўлларга кириб бу хасталикни ортирадилар. Зеро, бундайларнинг кўпчилиги маст қилувчи спиртли ичимликларни сурункали ичувчи, гиёҳванд ва чекувчи кимсалар бўлади. Жиноят кўчасига кириб, озодликдан маҳрум этилган шахслар орасида ҳам силга чалиниш эҳтимоли кўп. Овқатланиш тартибининг бузилиши, табиий муҳитнинг ифлослиги, бир ишга ҳаддан ташқари берилиб кетиш — жисмоний-руҳий ҳордиқ чиқармасдан ишлаш ҳам бу касаллик билан оғришга сабаб бўлади.

Силга чалинган кишиларда қандай аломатлар кузатилади? Улар кўпинча тез-тез, калтақалта йўталишади. Тана ҳарорати кўтарилиб, 37°, 37,5° даражага етади. Тун уйқусида кўп терлайдилар, ҳолсизланадилар. Шунга кўра, меҳнат қобилияти ҳам пасайиб кетади, иштаҳасизликдан қийналишади, озиб кетишлари ҳам мумкин.

Бу аломатлар кузатилиши билан тезда шифокорга муражаат қилиниши керак. Чунки сил хавфли хасталик, беморнинг “ўтиб кетар” деган умидда шифокорга кўринмай ёки орқага суриб юриши ярамайди. Вақтида шифокорга учрамаса, касаллик хуружи кучаяди, ўпкадаги мараз, доғ катталашади. Ҳатто ўпканинг тешилишига олиб келади. Бунинг оқибати ўлим билан тугаши ҳам мумкин. Иккинчи хавф: силнинг очиқ кўринишида бемор касалликни оиласи ва

воланиш маълум муддатларда тоза ҳаволи хушманзара сихатгоҳларда давом эттирилади. Иншааллоҳ, бу хасталикни кўрмагандай бўлиб кетадилар.

Юртимизда “Сихат-саломатлик йили” муносабати билан алоҳида ишлаб чиқилган дастурга амал қилиб, ОИТС, гиёҳвандлик, ичкиликбозлик, кашандаликни ўзимизга яқинлаштирма-сак, бевосита сил хасталиғига қарши курашган бўламиз. Бадантарбия билан шуғулланиш, овқатланишни тўғри ташкил этиш, тозаликка риоя қилиш, тоза, хушманзара жойларда кўпроқ бўлиш силни бизга яқин йўлатмайдиган сабаблардандир. Дардни берган Аллоҳ, шубҳасиз, давосини ҳам беради. Фақат биз эътиборсиз, сусткаш, камхафсала бўлмайлик. Ўзимиз ва ўзгаларга имкон қадар мушфиқ ва меҳрибон бўлишимиз лозимлигини асло унутмайлик.

Абдулла АБДУРАҲМОНОВ,

Тошкент шаҳридаги туманлараро

6-силга қарши кураш диспансери шифокори

ҲЕЧ ҚАЧОН ЭСКИРМАЙДИГАН ДИН

Қандай ранж бу?

Мени айрим ёшларнинг шаҳар кўчаларида ўзини тутиши, кийиниши ва юриш-туриши ташвишлантиради. Назаримда, булар бир-бирига боғлиқ, бири иккинчисининг таъсирида шаклланапти.

Юпқа ва калта, тор либосларда, киндигини очиб юрган қизларнинг ҳоли отаси тенги кишиларни уялтиради. Калта иштон кийганлари етмаганидай, баъзи йигитчаларнинг тўғри келган жойда оғизларидан ахлоқсиз сўзлар чиқиши теварақдагилар, айниқса, опасингилларимиз, оналаримиз шаънига жуда қаттиқ тегади. Ота-боболари бундай манзарани ҳатто ўйлашга ботинмаган бу фарзандлар кимларнинг авлоди? Улар қаердан пайдо бўлишяпти? Шундай ҳолларга тасодифан дуч келганимда ҳазрат Навоийнинг:

«Аллоҳ, Аллоҳ, не ганж ўлғай бу, Сарбасар элга ранж ўлғай бу», деган мисралари хаёлимда чарх уради. Бунинг сабабини, оқибатини қайта-қайта ўйлай бошлайман.

Муаллимлик касбим тақозоси билан бу сингари ука-сингилларнинг қизиқишларига назар соламан. Кўпининг қўлида “Ҳордиқ”, “Аёл қалби” каби бир талай хусусий, асосий қисми ғийбатдан иборат, олди-қочдига ўч нашрлар бўлади. Улар мазмунан шунга ўхшаш телесериалларни мунтазам кўриб боришлари аниқ. Мана, аксар ёшлар нималардан андоза олишмоқда. Афсуски, улар буюк неъмат — Исломдан бебахра улғаймоқдалар. Ушбу зарарли ҳолатларнинг йўлига тўсиқ қўйсақ, уларни чинакам маърифатдан баҳараманд этсак,

одоб меъёрида гўзал кийинган, ўзларини тутиши ҳам шунга яраша гўзал бўлган, ақл ва фаросатли ёшларимиз сафи янада кўпаяр эди.

Умида АБДУСАЛОМ қизи,
Ўзбекистон Миллий
университети ўқитувчиси

Янги ва ҳамisha навқирон

Ишончим комилки, муҳтарам биродар, кўп маротаба бу “атама”га сиз ҳам дуч келгансиз. Кўча-куйда, йиғинларда ва ҳоказо жойларда “эскича”, “эскича тўй”, “эскичада ўқийди” каби сўзлар дам-бадам қулоғимизга чалиниб қолади. Ва бу ўринда динимиз, у буюрган аҳкомлар ҳақида гап бораётган бўлади.

Во ажаб, буларнинг нимаси эскича экан? Нега буни кўплар табиий қабул қилади? Ҳатто аҳамият ҳам бермайди? Наҳотки ушбу номчалар Ислом динига муносиб бўлса? Наҳотки динимиз эскирса? Бу каби ҳақли саволлар кўнглимга келиб, афсус ва алам билан таажжубга тушаман.

Тўғри, советлар даврида динсизлар Исломни «эскилик сарқити», Куръони каримни эскирган бир манба сифатида кўрсатмоқчи бўлишди. Буни тинимсиз халқ онгига сингдиришга уринишди. Тақиқ-тазийқ билан Исломни “эскича” деб аташга мажбур қилдилар. Ислом шаънига нолайиқ бу атамага 70-80 йиллик эрксизлик даврида ўрганиб қолинганини тушунса бўлар, аммо бугун динимиз борасида бу сўзни тилга олиш мўмин-мусулмонни ҳақоратлаган кабидир. Зеро, Аллоҳ Пайгамбаримизга (соллаллоху алай-

ҳи ва саллам) нозил қилган Куръони карим асосида келган Ислом дини эскириши мумкин эмас. То қиёмат қадар барча тараққиётларга йўл очади, ижрода бўлади. Чунки бу хусусда Аллоҳ таолонинг ваъдаси бор. У заррача шубҳадан холидир. Солиҳ салафларимизнинг айтишларича, мусулмон инсон ўзига бўлган ҳурматсизликка чидаши мумкин, бироқ динига нисбатан айтилган ҳар бир ноҳўя сўзга бепарво бўлмаслиги лозим. Бу эса фақат илм, маърифат йўли билан адо этилади.

Динимиз ҳеч вақт қадрини йўқотмайдиган, тўғри қарашли улуғ таълимотдир. Такрор бўлса ҳам айтай, бу унинг гўзал номидаёқ акс этиб турибди. Уни асл номи билан аташга ўрганайлик. Тилимизга эътибор қилайлик. Мўминнинг маънавияти бой бўлади. Ҳар бир сўзида Аллоҳга муҳаббат, Исломга эҳтироми балқиб туради. Мен ҳар бир биродаримизга шуни тилайман.

Фарҳод МУСАЕВ,
Шайхонтоҳур тумани

Сўнги мақола, сўнги нафас

Менинг бахтимга бувим саводхон аёл бўлганлар. Хоразмда китобхон аёлни “халпа” дейишади. Бувимни оддийгина қилиб “Ўғилжон халпа” деб чақиришар эди. Қишлоғимизда, гоҳо қўшни қишлоқларда ҳам тўй-маъракалар бувимсиз ўтмас эди. Мен, беш-олти ёшли бола, унинг доимий йўлдоши эдим. Бувим китоб ўқиганида ўша даврларда кенг тарқалган “тошчиروқ”ни тутиб ўтирардим. Мен бу ишни яхшигина эплар, бувимнинг кўзи қайси сатрга йўналган, қайси сўзда бир оз тугилияти, тез илғаб олардим-да, чироқ ёруғини ўша томон яқинлатардим. Энди ўйлаб кўрсам, бу ҳам бир маҳорат экан. Бу «касб»нинг менга кўп фойдаси тегди. Чироқ тугатуриб, бувим қайси сўзларга алоҳида урғу берса, уларни ёдда сақлаб қолардим. Шу йўсинда араб алифбосини ўрганиб олдим. Усмоқчилаб бўлса ҳам, айрим китобларни ўқий бошладим. Оиламизда бувимдан бошқа саводхон одам бўлмаса ҳам, энг азиз, энг қадрли нарса китоб ҳисобланарди. Қишқи хонага кираверишда, эшик яқинида китоб сақланадиган тоқча бўларди. У ерда ҳар хил китоблар тахланиб турар, орасида энг азизи Каломуллоҳ эди. Ҳатто шундай одоб бўлардики, хонага кирган ҳар бир одам Каломуллоҳни ўпиб хурматлаши лозим саналарди. Аҳмад Яссавий, Машраб, Ҳаким отанинг китоблари ҳам тахланган бўларди. Токчанинг бир чеккасида халқ китоблари бўлиб, улар ичида энг кўп ўқиладигани Рабғузийнинг “Қиссасул анбиё”си эди. “Юсуф ва Зулайхо”, “Рустам” дostonларига ўхшаган халқ китоблари тўйларда,

Академик Маткоқуб Қўшжонов оламдан ўтдилар. Кечагина «Ҳидоят»га охириги мақолаларини берган, журналнинг босмадан чиқишини интиқлик билан кутаётган эдилар. Бу қайғули хабар кўп қатори тахририятимиз ходимлари юрагига ҳам ҳазинлик солди. Чунки устоз «Ҳидоят»ни суяр, у ҳақида жуда илиқ фикрда эдилар.

Шу йил баҳорда ёзувчиларнинг Чорвоқдаги дала-боғ ширкати аъзолари раисимиз Дадахон Нурий ҳовлисига тўпландик. Орада Маткоқуб ака менга мурожаат қилиб қолдилар:

— Нуруллоҳон, «Ҳидоят» учун мақола ёзипман, эътиборга олиб кўйинг.

Рости, кўксим тоғдек кўтарилди. Ўзбек адабиётшунослик фани ривожига буюк ҳисса қўшган, танқидий тафаккурни совет даври қолипларидан бирмунча чиқара олган Маткоқуб Қўшжоновдай академикнинг «Ҳидоят»га атаб мақола ёзишлари биз учун шарафли эди.

— Аллоҳ қувват берсин, — дедим севиниб. — Қачон кўлимизга тегади?

— Озгина чаласи бор, битиши билан ўзим айтаман, — дедилар.

Ниҳоят, мақола «Ҳидоят»га тақдим этилди. Ҳаммамиз ўқиб чиқдик. Босишга қарор қилдик.

Маткоқуб ҚЎШЖОНОВ,
академик

НЕ БЎЛҒАЙ ДУНЁДА

Аҳмад Яссавий, Сулаймон ота, Машраб асарлари кўпроқ маъракаларда ўқиларди. Умуман, бу китоблар бувимнинг асосий бойлиги ҳисобланарди. Гоҳо алоҳида эъзозлаш учун уларнинг айримларини ажратиб, бир тугун ҳам қилиб кўярдилар.

Аҳмад Яссавийнинг ҳикматлари, “Девони Машраб”, “Қиссасул анбиё” ёшлигимда менга энг яқин китоблар бўлган. Шу даражада яқин эдики, мен учун энг азиз одамлар томонидан ёзилган асарлардек сезиларди. Бувим ўқийдиган асарлар ичида энг машҳурлари Ҳаким отанинг “Ярим олма қиссаси”, “Биби Марям” номли баёзлари эди. Бувимнинг: “Ҳаким отамиз”, “Сулаймон отамиз” деб айтишлари сабабини кейинчалик англаб етдим. Билсам, Ҳаким ота биз учун катта бобокалон экан. Қишлоғимиз аҳлининг ярми уруғ жиҳатидан у зотга боғланар экан.

Хожа Аҳмад Яссавий шогирдларини гоҳ-гоҳ синовдан ўтказиб турар экан. Бир гал синовлардан фақат Сулаймон отамиз яхши ўтиб, шайхнинг меҳрини қозонибди. Шундан кейин Хожа Аҳмад Яссавий шогирдининг фаҳм-фаросати, илмини ҳисобга олиб:

— Сиз биздан илм ва ҳикмат-

ларни тўла олдингиз, энди ўзингиз мустақил бўлишингиз мумкин, — дебдилар. Кейин йўл харажатларини тўғрилаб, шогирдини оқ туяга миндириб:

— Йўл юрасан, йўл юрасан, шу туя бир жойга бориб чўкади, кейин уни турғиза олмайсан, турғизмоқчи бўлсанг, бақиради. Шу жой сенинг маконинг бўлади, — деган эканлар.

Сўнгра туя узоқ йўл босади. Ниҳоят бир дала-боққа етганида чўкади. Турғизмоқчи бўлса, бақиради. Туянинг бақирганини эшитиб, ён-атрофдан одамлар йиғилишади. Бу жой Кўнғиротнинг шимоли-ғарбида, шаҳардан бир неча ўн чақирим келарди. Одамлар бу ҳақда Кўнғирот ҳокимига хабар беришади. Ҳоким ажабланиб, ясовулларини жўнатади. Ясовуллар қайта-вермагач, ҳокимнинг ўзи ҳам келиб, ҳайратомуз манзарани кўради. Юборилган ясовулларини дарахт шоҳлари чирмаб, банди қилиб кўйган эди. Ҳоким бу йигитнинг каромати борлигини билди. Боғни унга инъом этиб, кейинчалик Анбар исмли қизини ҳам никоҳлаб беради.

Сулаймон Боқирғоний шу ерда яшаб қолган. Оила куриб, бола-чақа қилган. Ҳозир ҳам у жойнинг номи

Августнинг бошларида домла қўнғироқ қилиб, мақола тақдирини сўрадилар. Бизга маъқул бўлгани, таҳрир қила бошлаганимизни айтдим. Гап ораси, мақола тўлиғича яхши, лекин журналимиз юқароқ, бир оз қисқартирсак майлими, деб узр сўраган бўлдим.

— Биламан, ҳажми сизларга катталик қилади, керагини оларсизлар, — деб қўйдилар.

— Тайёр бўлса, бир кўриб берасизми? — деган саволимга:

— Мен сизларнинг таҳрирларингизга ишонаман, — деб жавоб қилдилар. Сўнгра: — Шу руҳда яна бир мақола ёзипман, иккаласини бир китобча қилмоқчиман, — деб қўшиб қўйдилар.

Домланинг овозлари тетик, фикрлари тиниқ, сўзлари дона-дона, одатдагидек, хоразмча шевага мойил, меҳрга тўлиқ эди. Режаларига қараганда руҳлари ҳам бардам экани билиниб турарди. Лекин...

Ҳаёт Аллоҳнинг инсонга вақтинча берган неъматидир экан, умр омонат ва муддати чекланган экан, ажал

ҳам одам танламай, тайин этилган палласида келар экан. Ўша охири суҳбатимиздан ҳеч қанча кун ўтмай Матёқуб аканинг вафотлари ҳақида хабар тарқалди. Юртимиз ниҳоятда кичикқўнғил ва камтарин бир Инсондан, зукко ва улғу бир олимдан ажраб қолди.

Афсус, устоз сўнги мақолаларини журналимиз саҳифасида кўра олмай кетдилар. Таъзияга борганимизда ўғиллари Қудратуллоҳ: «“Ҳидоят”да мақолам чиқяпти, қараб туришлар, деб тайинладилар. Тилдан қолганлариди ҳам оғизларига қулогимни тутсам: «Ҳидоят...» дейётганларини илғадим», деб бизни ўртантирди.

Дарҳақиқат, Матёқуб ака бу охири мақолаларини бошқача бир ориқиш ва соғинч билан кутдилар. Чунки унда кейинги пайтлар домлада пайдо бўлган нимадир янги умид, нимадир тоза руҳ ва, ниҳоят, фитратга қайтишга катта иштиёқ сезилади.

Аллоҳ таоло Матёқуб акани раҳматига олсин. Сўнги нафаслари ҳидоятда чиққани рост бўлсин.

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФҲОН

ИМОНДИН ОРТУҚ

Боқирғон деб аталади. Ҳақим отанинг мақбаралари ўша ерда. Етти юз йилдан бери Хоразм аҳлининг мўътабар зиёратгоҳидир.

Манбалар хабарига кўра, Боқирғонийнинг бир неча фарзандлари бўлган. Йиллар ўтиб, унинг авлодлари Қорақалпоғистон республикаси, Туркменистоннинг Тошхөвүз вилояти ҳудудларига тарқалган.

Яқинда Валихон исмли самарқандлик бир киши қўнғироқ қилиб, мен билан суҳбат қуриш нияти борлигини билдирди. Ўзи ҳам Боқирғоний авлодларидан эканини айтди. Бу йигитнинг боллари ҳам бир сабаб билан Самарқанд атрофларига келиб қолишган экан. Демак, Сулаймон Боқирғоний авлодлари фақат Хоразм воҳасида эмас, балки республикамизнинг бошқа вилоятларида ҳам яшашади.

Совет даврида Сулаймон Боқирғоний ижоди деярли ўрганилмади. Дарсликларда, айрим адабиётшуносларнинг тадқиқотларида “Сулаймон Боқирғоний адабиётда тасавуф оқимининг вакили, реаксион шоирлардан, Аҳмад Яссавийнинг шогирди” қабилида уч-тўрт оғиз сўз айтиб ўтиларди, хо-

*“Боқирғон китоби”, “Ёзувчи”, 1991.

лос. Сўнг бир-икки асари ҳам тилга олинарди. Фақат мустақиллик даврига келиб Сулаймон Боқирғоний ижоди кенг тадқиқ этила бошланди. “Боқирғон китоби” номли алоҳида асар нашр қилинди. Китобга олимлардан Иброҳим Ҳаққул, Сайфиддин Рафъиддин сўзбоши ёзишган.*

Боқирғоний устози Аҳмад Яссавийга шу даражада садоқатли эканки, олов ёқиш учун даладан териб келаётган ўтини ёмғирда ҳўл бўлмасин деб уст кийимини ечиб, ўзи ёмғирда иваса ҳам, ўтинни қуруқ сақлаб қолган экан. У дарс тамом бўлгач, Каломуллоҳни қўлтиқлаб эмас, балки кўксига тутиб, устозлари ва мадрасага орқа ўғирмай, тисарилиб, эшикдан чиқаркан.

Шу боис Боқирғоний шеърларида Аҳмад Яссавийнинг таърифига жуда кўп ўрин берилади. Бу таърифлар оддий мақтов эмас. Аввало, устозини барча илмларни эгаллаган, Яратганнинг назари тушган олим сифатида кўради. “Ладун илми берилган шайхим Аҳмад Яссавий”. Ҳатто қатор машоихни санаб, улар орасида энг сараси деб билади.

Шариати ораста,
тариқати пайваста,

Ҳақиқатда шойиста
шайхим Аҳмад Яссавий.
Шариатни сўзлаган,
тариқатни излаган,
Ҳақиқатни билдурган
шайхим Аҳмад Яссавий.
Кун туғондин ботарга,
тарсо, жуҳуд, тоторга,
Куллук қилиб соторга
шайхим Аҳмад Яссавий.
Ўн саккиз минг оламда,
оти машҳур каломда,
Ўрни доруссаломда,
шайхим Аҳмад Яссавий.

Устозининг устози Арслонбобни ҳам алоҳида таърифлайди.

Устоз таърифиди сатрлар қуйлиб келаверади: “Шайхим Аҳмад Яссавий Хизр бирлан суҳбатлик”, “Илёс бирла улфатлик...”.

Хожа Аҳмад Яссавий ҳикматлари билан машҳур. У диний эътиқодга оид қарашларини халқ тилида жуда таъсирчан ифода эта олган. Болалигимда кўп кўрганман: Яссавий ҳикматлари ўқилганида кўпчиликнинг йиғлаб ўтиргани ҳанузгача кўз олдимда туради.

Бугун Сулаймон Боқирғонийнинг ҳикматомуз байтларини кўздан кечирарканман, унинг Аҳмад Яссавий услубига хос хислатларни яхши эгаллагани ва тараққий эттирганини англадим. Бу мисраларга эътибор қилинг:

Умринг ўтти, йўқ ҳосил,
нега ёгурсан гофил,
Агар мардсан, бўл ҳозир
сахар вақти бўлгонда...

(Давоми 30-бетда)

ТЕЗРОҚ КАТТА БЎЛСАМ

Рамазон ойи эди. Муборак кунларнинг серфайз оқшомларида намозхонларнинг ифторликдан сўнг шошадиган манзиллари масжидлар...

Кўп қатори биз ҳам ҳар кун маҳалламиз масжидига борамиз. Таровех намозида катта-кичик, ёш-қари, ҳатто узоқ маҳаллалардан ҳам мусулмон биродарларимиз жамоатга келиб қўшилади. Рамазон ойининг шукуҳи, файзи бошқача-да барибир!

Икки-уч сафардан бери, бир болакайга кўзим тушиб, ўзини тутишларига қизиқиб қолдим. Намозда туриши ёшига нисбатан мукамалроқ, хушўлироқ. Тенгдошлари каби атрофга чалғиш, тасбеҳ айтилаётган пайтларда ташқарига чиқиб кетиш ёки чарчаганида намозини ўтириб давом эттириш каби ҳолатлар йўқ. Ҳатто бошқалардан узоқроқ дуо қилади. Бир кун унинг намоздан сўнг кўзларига ёш олиб дуо қилаётганини кўриб қолдим. Аллоҳдан нималар сўради, кўзлари нимадан ёшланди бу кичик намозхоннинг... Бу саволларга жавоб олишга ичканимиздан, хонақоҳдан чиқаверишда тўхтадик. Бола биз уни кутиб турганимизни сезди шекилли, яқин келиб, бизга салом берди:

— Ассалому алайкум!
— Ва алайкум ассалом, исмингиз нима йигитча? — деб сўрадик.

— ...
— Бир нарсани сўрасак майлими?

— Майли!

— Боя дуо қилиб, Аллоҳдан нималар сўрадингиз?

— Тезроқ катта бўлишни! Қориларнинг олдида туришни.

— Қори бўлмақчимисиз? — яна саволга тутдим.

— Йўқ, бунинг учун эмас. Мен намоз китобимда ўқиган эдим, олдинги сафда туришнинг савоби жуда улғу экан. Лекин сафда аввал катталар, улардан кейин болалар, сўнг ойиларимиз туришлари лозим экан. Шунинг учун тезроқ катта бўлиб, олдинги сафда турмоқчиман, — деди.

Очиғи, бу жавобдан оғзимиз очилиб қолди. Мана, илмга амал! Ўқиган китобидаги мавзу илм бўлса, ҳаракати амал эди. Шу ёшида Аллоҳнинг иродаси билан, мана шундай шижоатда экан. Илоҳим, илми зиёда, имони мустаҳкам, йўли тақво бўлсин...

Шуларни ўйлаб уйга кетарканман, томоғимга нимадир тиқилгандек бўлди: ҳали балоғат ёшига етмай туриб масжидни севган, намозда олдинги саф қандай фазилатли эканини билиб, унга етишиш учун кўзларида ёш билан дуолар қилаётган бу болакайни кўриб, Рамазонда ҳам гуноҳлардан тийилмай, намоз ва рўзасига бепарво, ҳеч бўлмаса, жума намозига

ҳам чиқмайдиган баъзи маҳалладошларни эслаб, ўйга толдим. Аллоҳ барчамизни ҳидоятдан адаштирмасин...

СЕРИАЛНИНГ КАСРИ

Сартарошхонага ўғилчасини етаклаб келган аёл йиғлаб сочини олдиришга кўнмаётган болага бир гапни айтдию болакай қайсарлик қилишдан тўхтади. Онасининг, сартарошнинг амрига бўйсунушга ўтди. Она си нима дебди, деяётгандирсиз. Мана у “пурмаъно” жумлалар: “Агар сочинингни олдирисанг, Паломани кўрмайсан”. Бу гапдан бола шунақа ўзгардики, гўё бир даҳшатли ҳодиса юз бергандек бўлди. Бунга ён-атрофдагиларнинг муносабати турлича бўлди, кимдир мийиғида кулиб қўйди, кимдир ана холос деганича қолди.

Бу сериаллар турмушимизга шунчалик сингиб кетдики, эрта-кеч диққат-эътиборимизда турадиган, иш режаларимизни шунга қараб белгиладиган бўлди. Етмишни қоралаган бир отахон зиёратига хизмат юзасидан бормоқчи эканимни айтсам: “Фақат кечки пайт келмагин, яхшиси, кинодан кейин келарсан”, деган жавобни олиб, жуда ҳайрон қолдим. Кўнғироқ қилганимга афсусландим.

Фарзандларни у-бу ишга буюрганида топшириқни бажариш учун ана шу сериалларни кўрсатаман, деб “пора таклиф” қилсак ёки “кўрмайсан бўлмаса” деб тақиқласак, гишт қолипдан осон кўчадиган бўлиб қолибди. Энг ачинарлиси, шом ёки хуфтон намозининг жамоатидан қолиб, вақтини ана шу матоҳларни кўришга сарф этаётганлар бор экан! Шунинг

учун ҳам юриш-туришимиз ажнабийча бўлиб боряпти.

Яна бир шунга ўхшаш воқеани айтиш билан фикримни яқунласам:

Қизига ғарбча, алламбало кийимлар харид қилган она уларни кийгизиб, кўчага чиқараётган пайтда ота ишдан келиб қолди. Уйга кирдию қизини “модний” кийимларда кўриб, ажабланди.

— Ҳа, тинчликми, нимаси бу?

Онаси:

— Бизаниям қизимиз чиройли бўлиб юрсин.

— Очиқ-сочиқ юрсин, деса-санг-чи!

— Нега, энди? Ҳозир ҳамма шунақа юради-ку!

— Йўқот бунақа юришларингни!

Қизи:

— Нимаси ёмон, ада?

Она:

— Ҳозир киймаса, қачон кияди, адаси?

— Шунақами? Ҳозир киймаса, қачон кияди, дегин?! Эртага бегона йигит билан кўрсанг, ҳозир яхши кўрмаса, қачон яхши кўради, дейсан. Кейинроқ бошқаси билан кўриб қолсанг, ҳозир юрмаса, қачон юради, дейсанми? Бир балони орттириб келса, бунга сен айбдор эканингни тан оласанми ўшанда?

— Э-э, кўйинг, нималар деяпсиз-а...

— Ҳа, ҳозир демасам, қачон дейман? Сенлар ҳам менинг айтганимни ҳозир қилмасаларинг, қачон қиласанлар...

Хуллас, телеканалларда узлуксиз намоиш этилаётган сериаллар ғарбга хос беҳаё турмуш тарзини тарғиб қилади. Улар маънавиятимизни зимдан емираётганига эътиборсиз бўлмайлик.

Абдуллоҳ МУСЛИМ

Хожа Юсуф ҲАМАДОНИЙ

ДИН ОМОНАТ ТОПШИРГАН УЛОВ

* **Билгинки**, дунё безаклари билан тасалли топиб овунган кишининг саодати алданиш саройи бўлмиш бу дунёнинг арзимас молини жамлаш, манъ қилиш, олиш ва беришдир. Бу киши дунё билан умр кечирмоқда, демак, дунё билан тирикдир. Бу ҳолат Одам боласининг ҳаёт мартабаси ва манзилидаги энг қадрсиз ва тубан даражадир.

Ҳайвонлар ейиш, ичиш, жуфтлашиш билан фароғат топганларидек, бу инсон ҳам шундай нарсалар билан ором ва таскин топади. Ўзининг ҳақиқий мақом ва даражасини ўйламайди.

* **Фаҳм ва ақл** билан шарафланган ва фарқланган инсоннинг даррандалар, тўрт оёқли ҳайвон ва ҳашаротлар мақомидан, яъни, улар билан тенг бўлишдан уялиши фарз ва вожибдир. Инсон ҳайвонлар роҳатланадиган нарсалар билан ором топишдан ҳаё ва ор қилиши керак. У вужудининг ҳаммоли ва вужуд ишларини бажарувчи улов бўлган нафснинг ейиш, ичиш, кийиниш ва оила куриш каби эҳтиёж истаklarини ҳаддан ошишдан сақлаши лозим, уларни ўзининг ҳузур-ҳаловат манбаи ва асоси деб билмаслиги керак.

* **Билгинки**, ейиш-ичиш, кийиниш, уйланиш ва рўзғор тебратиш эҳтиёж даражасида бўлса, динга мувофиқдир ва Ислому ҳақиқатларига зид эмас. Диний ишлар, шаръий вазифалар ва ислоний арконлар мусулмон кишининг ҳузур-ҳаловат маконига айлансаю нафсоний лаззатлар унинг ислоний гоёсига кўра қабиҳ ва нохуш кўринса, бу табиий хоҳишлар эҳтиёж даражасида қондирилган бўлади.

* **Инсон ҳаётининг** давом этиши учун зарурат юзасидан

ейди, ухлайди ва дунёвий орзуларининг машаққатига сабр қилади, нафсоний лаззатларнинг аччиқ шарбатига чидайди. Чунки бадан — дин омонат топширган бир уловдир ва шариат вазифаларини бажарувчи ҳаммолдир. Бадан дин йўлида гоёининг отидан ва ҳожининг туясидан афзал бўлмаганидек, тубан ҳам эмас. Жиход ва ҳаж йўлида от ва туяга ем-хашак бериш Ҳаққа ибодат ва диний амаллардан бўлса, бундан ҳам афзалроғи шариат ҳукмларини ва дин аҳқомларини бажарувчи баданни таомлантириш — Ҳаққа итоатдир.

Ҳою ҳавасларга эргашиб, нафс васвасаларига бўйсуниб, шариатга хилоф амалларни бажариш учун баданни таомлантирган инсон от ва туяга ем-хашак бериб, уларнинг кучи билан йўлтўсарлик қиладиган қароқчига ёки бир мусулмонни ноҳақ ўлдириш учун қиличини қайраган кишига ўхшайди. Олимларнинг иттифоқига кўра, бундай қабиҳ мақсадда емиш бериш ва қилич қайраш ҳаромдир. Шайтоннинг йўлидан юрадиган бадан уловига емиш бериш ундан ҳам баттарроқ ҳаром ишдир.

* **Баданнинг** шариат юкини кўтариши, диний вазифаларни адо этишга доим тайёр туриши, ислоний фармонларга бўйсунishi ва ниҳоят инсоннинг нима еб-ичаётганию қандай кийинаётганига эътибор қилиши Ҳақ таолога итоат ҳамда хайрли ишдир. Дин билан тасалли топган, Ҳақ зикри билан ҳузур-ҳаловатга эришиб, саодатли бўлган кишининг етти қават осмон ва ерга ҳеч қандай душманлиги, қаршилиги ва эътирози қолмайди...

“Ҳаёт мезони”
китобидан олинди.

МУСНАД

ФАЗИЛАТ ВА ШАМОЙИЛ

Уч юз элик тўққизинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Иброҳим ибн Муҳаммад ибн Мунташирдан, у Анасдан (розийаллоҳу анҳу) келтиради. Анас (розийаллоҳу анҳу) айтди: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) одамлар билан бирга ўтирганларида тиззаларини асло узатмас эдилар».

Изоҳ: Имом Термизий бу ҳадисни Анасдан ривоят этган.¹

Уч юз етмишинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Икримадан, у Ибн Аббосдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади. Ибн Аббос айтди: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай дедилар: «Охират кунда шаҳидларнинг саййиди Ҳамза ибн Абдулмутталиб, ундан кейин давлат раҳбарининг ҳузурига кириб, яхшиликка чақирган, ёмонликдан қайтарган кишидир».

Изоҳ: Хотиб ва Ҳоким ҳадисни Жобирдан ривоят этишган. Насайй Абу Саиддан ривоят қилган.²

Уч юз тўқсонинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Алқамадан, у Ибн Бурайдадан, у отасидан ривоят қилади. Ибн Бурайдининг отаси айтди: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бир куни асқобидан сўрадилар:

– Жаннат аҳлининг тўртдан бири бўлишни хоҳлайсизларми?

– Ҳа, – дейишди саҳобалар.

– Жаннат аҳлининг учдан бири бўлишни хоҳлайсизларми?

– Ҳа.

– Жаннат аҳлининг ярими бўлишни хоҳлайсизларми?

– Ҳа.

Пайғамбаримиз марҳамат қилдилар:

– Сизларга муждалар бўлсин! Жаннат аҳли

¹«Зужажатул-масабих», 4-40.

²«Уқудбул-жавоҳир», 1-151.

³«Зужажатул-масабих», 1-23.

⁴«Уқудбул-жавоҳир», 2-17.

бир юз йигирма сафдир. Булардан саксон сафи умматимдир».

Изоҳ: Абу Мусодан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дедилар: «Бу уммат раҳматга сазовор бўлган умматдир. Уларга охират азоби йўқдир. Азоблари дунёдадир: фитналар, zilзилалар ва қатлар». Ҳадисни Абу Довуд ривоят қилган.³

ЕЙИШ-ИЧИШ, ОВЧИЛИК ВА ҲАЙВОН СҮЙИШ

Уч юз тўқсон тўртинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Муҳорибдан, у Ибн Умардан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади. Ибн Умар айтди: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳамма йиртқич ҳайвонларнинг гўштини ейишни манъ этдилар».

Уч юз тўқсон бешинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Муҳорибдан, у Ибн Умардан ривоят қилади: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Ҳайбар (жанги) куни чангалли барча (йиртқич) қушларнинг гўштини ейишни тақиқладилар».

Изоҳ: Бошқа ҳадис китобларида Ибн Умардан (розийаллоҳу анҳу) Нофеъ ривоят қилган ҳадис келтирилган. Имом Муслим ҳадисни Абу Бирр ривояти билан келтирган. Имом Муслим ҳадисни Абу Ҳурайрадан ривоят қилган.⁴

Уч юз тўқсон тўққизинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Ҳаммадан, у Иброҳимдан, у Асваддан, у Ойиша онамиздан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: «Ойиша онамизга бир калтакесак ҳадя қилинди. Ҳазрати Пайғамбаримиздан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) сўраганларида, уни ейишни тақиқладилар. Сўнг бир тиланчи келди. Ойиша онамиз уни бериб юборишни айтдилар. Шунда Расулуллоҳ: «Ўзинг емаган нарсани унга едирасанми?» дедилар».

Изоҳ: Бу ҳадисни Имом Аҳмад ибн Ханбал «Муснад»ида келтирган. Абу Довуд Абдулраҳмондан ривоят қилган.

Тўрт юзинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Ҳаммоддан, у Иброҳимдан, у Ҳаммамдан, у Адий ибн Хотимдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади. Адий айтди: «Расулуллоҳдан сўрадим:

— Ё Расулуллоҳ, биз ўргатилган итларни овлашга юборамиз. Бу итлар бизга ушлаб келган ҳайвонларни есак бўладими?

— «Бисмиллаҳ» айтиб (овга) юборсанг ва итингга овини тутишда бошқа итлар ёрдам бермаса, ейиш мумкин, — деб жавоб бердилар.

— Агар ит уни ўлдирса ҳамми? — деб сўрадим мен.

— Ўлдирса ҳам (ейиш мумкин).

— Ё Расулуллоҳ, баъзиларимиз камон отиб овлаймиз? — дея сўраганимда, айтдилар:

— Овга ўқ отганингда «Бисмиллаҳ»ни айтган бўлсанг ва ўқ учи билан тегса, егин. Агар ўқнинг ўртаси тегса (учи тегмаса), ема».

Изоҳ: Имом Бухорий, Муслим, Абу Довуд, Термизий, Насай ва Ибн Можа Ҳаммам ибн Ҳорисдан ривоят қилишган. «Кутуби ситта»да Адийдан ривоят қилинган.⁵

Тўрт юз биринчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Агиййдан, у Абу Саиддан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади. Абу Саид айтди: «Расулуллоҳ: “Сув қуришидан ўлиб қолган балиқни е”, дедилар».

Изоҳ: Ибн Абу Шайба ҳам ҳадисни шу йўл билан ривоят қилган. Абу Довуд ва Ибн Можа Жобир ривояти билан келтиришган.⁶

Тўрт юз учинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Саиддан, у Аъбойя ибн Рифоъадан, у Рофиъ ибн Хадиддан бундай ривоят қилади: «Садақа қилинган туялардан бири қочиб кетди. Уни тутмоқчи бўлишди. Қувиб-қувиб чарчашгач, бир киши унга камон отиб, жон жойига теккизди. Сўнг бу ҳақда Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) сўрашганида, ул зот уни ейишни буюрдилар ва: «“Туяларнинг ёввойилиги ваҳшийларнинг ёввойилиги кабидир. Агар улардан қўрқсаларинг, бу туяга нима қилган бўлсаларинг, шундай қилинглр. Сўнг уни еяверинглр”, дедилар».

Бошқа бир ривоятда бундай келади: «Садақа қилинган туялардан бири қочиб кетди. Уни бир киши камон отиб, ўлдирди. Сўнг уни ейиш

⁵«Уқудбул-жавоҳир», 2-73.

⁶«Уқудбул-жавоҳир», 2-80.

⁷«Уқудбул-жавоҳир», 2-77.

⁸«Уқудбул-жавоҳир», 2-76.

⁹«Тайсирул-вусул», 3-114.

¹⁰«Уқудбул-жавоҳир», 2-88.

ҳақида Расулуллоҳдан сўралди. Ул зот айтдилар: «Уни енглр. Чунки уларнинг одамлардан қочиши ваҳшийларнинг қочиши кабидир».

Изоҳ: «Кутуби ситта»да ҳадис тўлалигича ривоят қилинган.⁷

Тўрт юз бешинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Нофеъдан, у Ибн Умардан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: «Қаъб ибн Молик Ҳазрати Пайгамбаримизнинг ёнларига келди ва бундай деди:

— Ё Расулуллоҳ, бир чўпон қиз сурув боқиб юрганида бир қўйнинг ўлишидан қўрқди ва уни тош парчаси билан сўйди.

Пайгамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) у қўйнинг гўштидан ейишни буюрдилар».

Изоҳ: Имом Бухорий, Ибн Можа ривоят қилишган. Молик «Муватто»да келтирган. “Забиха” сўйилган ҳайвондир.⁸

Тўрт юз ўн бешинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Нофеъдан, у Ибн Умардан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади. Ибн Умар айтди: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) марҳамат қилдилар: «Кофир етти ичагини, мўмин бир ичагини тўлдириш учун овқат ейди».

Изоҳ: Имом Бухорий ривоят қилган. Имом Муслим Абу Мусо ва Ибн Умардан ривоят этган: «Мўмин бир меъдага ейди, кофир етти меъдасига ейди».

Бу ҳадис мўминнинг оз дунёга қаноат қилишига, кофирнинг эса очкўзлигига тамсилдир.⁹

Тўрт юз ўн олтинчи ҳадис

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) Али ибн Ақмардан, у Абу Жухайфадан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади. Абу Жухайфа айтди: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) марҳамат қилдилар: «Мен суяниб (ёнбошлаб) овқат емайман, қул сув ичгани каби сув ичаман. Ажалим етиб, вафот этгунимга қадар Раббимга ибодат қиламан».

Изоҳ: Ҳорисий Ибн Масъуддан бундай ривоят қилган: «Мен суяниб овқат емайман». Имом Бухорий, Абу Довуд ва Ибн Можа ана шундай ривоят қилишган. Табароний Али ибн Ақмардан ривоят қилган. Имом Бухорий ва «Сунан» соҳиблари Абу Жухайфадан ҳам ривоят қилишган.¹⁰

Абдуллоҳ МУРОД
таржимаси

ГЕНИ ЎЗГАРТИРИЛГАН МАҲСУЛОТЛАР ЗАРАРЛИМИ?

Куръони каримда: “Бас, энг гўзал Яраттувчи Аллоҳ баракотли буюқдир” (Мўминун, 14), деб марҳамат қилинган. Борлиқдаги ҳамма нарса Аллоҳ таоло томонидан яратилганига шак-шубҳа йўқ. Аммо бугунги кунда инсон ҳаддидан ошиб, ўсимликларнинг ген (ирсият) таркибини ўзгартирибгина қолмай, ҳатто клонлаштириш (табиий ўрнидан бошқа жойда кўпайтириш) билан ҳам шуғуллана бошлади.

Ген ўзгартирилган маҳсулотлар (ГЎМ) инсон саломатлиги, атроф-муҳит учун жиддий хавф туғдиради ва ҳалокатли ижтимоий-иқтисодий оқибатларга олиб боради. Бундай маҳсулотларга шунчаки назар ташлашнинг ўзиёқ хавф-хатар миқёси тўла ойдинлашгунча қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат саноатида ген муҳандислиги технологиясини кўллашни тақиқлаш зарурлигини тушуниши учун етарлидир. Бундай технология бактерия, ўт-ўлан, дарахт, балиқ, ҳайвонлар ва ниҳоят инсон каби тирик мавжудотларнинг бирламчи ген тилсими (коди)ни емиришга асосланган. Масалан, балиқ гени сабзавот ва бошоқли экинларга, ўсимлик генлари ҳайвонларга, микроб ва бактерия генлари ҳам ўсимлик ва ҳайвонларга кўчирилмоқда. Бу мақсад йўлида ҳатто инсон генларидан ҳам фойдаланилмоқда.

Олмониянинг “Фокус” журнали ёзишича, Американинг иккита йирик ширкатада аюла генларининг помидорга кўчирилиши натижасида совуққа чидамли нави “ихтиро” қилинди. Чаён гени картошкага кўчирилиши туфайли колорадо қўнғизидан ўзини муҳофаза қиладиган картошка нави пайдо бўлди. Олма, ғалла экинлари ва тарвузга инсон генлари кўчирилиб, уларнинг “рангдор”, “хуштаъм”, “серҳосил” навлари олинди. Шу тариқа қишлоқ хўжалигида гени ўзгартирилган ўсимликлар кўплаб экиладиган бўлди. 2002 йилнинг ўзида биргина АҚШда 30 милён гектар ерга ана шундай гени

ўзгарган экинлар экилди. ГЎМ Оврўпа, Лотин Амриқоси мамлакатларини шиддат билан эгаллаётир. Табиийки, гени ўзгартирилган бодринг, помидор, тарвуз, кулупнайлар юртимизга ҳам кириб келяпти.

Бугун ген муҳандислиги саноати улкан биология корпоратсиялари қўлида. Улар янги генетик тилсимларга патент беришяпти, гени ўзгартирилган маҳсулотларни сотишяпти, беҳисоб фойда олишяпти. Аммо бу ишлари инсониятни улкан хавфга яқинлаштирмоқда. Улар янги маҳсулотларининг ўзгарувчан об-ҳаво шароитига бўйсунмаслиги,

инсониятни нафақат очарчиликдан, ҳатто касалликлардан халос этиши, ҳар бир миллатнинг соғломлик даражасини сезиларли кўтариши ҳақида тинмай жар солишмоқда. Аслида улар ғаллачилик, тўқимачилик, агросаноат мажмуининг маҳсулотлари, қолаверса, тиббий-фарматсевтика саноатида жаҳон бозорини тўла эгаллаб олишга ҳаракат қилишмоқда.

Геншунос олимлар ҳайвонот, ҳатто инсон генларини ўсимлик хромосомалари билан бирлаштириб, ҳатто тасаввур қилиб ҳам бўлмайдиган тирик мавжудотларнинг гени ўзгартирилган шакларини яратишмоқда. Шундай қилиб, тарихда илк бор йирик корпоратсиялар бозорда хўжайинлик қилибгина қолмай, ўзларини гўё ҳаёт “меъморлари” ва “эгалари” сифатида ҳис этишмоқда.

Айни пайтда, генларни кўшиб юборишнинг бундай технологияси ўта кўпол, ноаниқ ва мутлақо кутилмаган аянчли оқибатларга олиб боради, дея бонг ураётган мутахассислар сони тобора ортиб борапти. Чунки бу ишларда охиригача очилмаган катта хавф яшириниб ётибди. Бироқ ҳукуматлар, бундай фаолиятларни назорат қилиб, бошқариб туришга масъул идоралар сукут сақлашмоқда. Сабаби шуки, йирик корпоратсиялар бошқаларга сўзини ўтказишда улкан имкониятларга эгадирлар. Улар ҳатто ўз

маҳсулотларини анъанавий озиқ-овқатлар қатори ҳеч қандай белгисиз, тўсиқсиз бозорга чиқаришмоқда.

Ҳозирги пайтда биргина АҚШда эллик хилга яқин гени ўзгартирилган маҳсулот сотилмоқда. Бундан олинанинг даромади йилига 20 миллиард доллардан ортиб кетди. Бу ерда ҳар куни 750 минг қорамолга тез ўстирадиган гормон бериляпти. Мамлакат дўконларида гени ўзгартирилган маҳсулотлар қирқ беш фоизга етди. Гени ўзгартирилган маҳсулот ишлаб чиқаришда АҚШ ёлғиз эмас, Канада, Австралия, Аргентина, Уругвай ҳам шу клубга аъзо. Кўпгина ширкатлар сотувга чиқараётган озиқ-овқат ва қўшилмаларнинг “яширин менюси”да соя дуккалари, соя мойи, маккажўхори, помидор, ошқовоқ, пахта мойи ва бошқа маҳсулотлар бор.

Бундай хом-ашёлардан тайёрланган озиқ-овқат ва тўқимачилик маҳсулотларида атроф-муҳит, ҳайвонот олами ва инсон ҳаётига улкан хавф-хатар яширин. Далилларга мувофиқат қилайлик: ўтган йилги маълумотларга кўра, АҚШда ёғ босиш – семириш касалига йўлиққанлар сони кейинги ўн йил ичида тўрт бараварига ўсиб, ҳозир 59 милён кишига етди ва улар сони даҳшатли тарзда тез ўсиб борапти. Мутахассислар буни трансген маҳсулотларга боғлашапти.

Японияда гени ўзгартирилган маҳсулотлардан фойдаланилгани боис танадаги зарур аминокислоталар миқдори билан боғлиқ касалликка чалинганлардан 37 киши вафот этди. 1500 киши қисман фалаж бўлди, 500 киши маълум муддат меҳнат қобилиятини йўқотди. Булар даҳшатли хавфнинг бизга маълум бўлган қисмидир, холос.

Гени ўзгартирилган маҳсулотлар ишлаб чиқаришга катта-катта маблағлар сарфланиб, бунинг замирида улкан илмий, сиёсий, иқтисодий, ҳарбий манфаатлар кўзда тутилганига қарамай, мутахассислар бунинг келажакдаги ақл бовар қилмас хатари ҳақида тинмай огоҳлантирмоқдалар. 1998 йили тадқиқот ўтказган англиялик Арпад Руштаининг телевидение орқали чиқиши ҳаммани ларзага солди. Таҳриба давомида трансген картошкалари билан боқилган сичқонлар ичагида қайта тикланмайдиган салбий ўзгаришлар содир бўлгани кузатилган. Буюк Британиялик молекуляр биология мутахассиси доктор Мишел Антониу эса бундай дейди: “Генларни ўзгартириш ҳозирдаёқ кутилмаганда

токсик (заҳарли) моддаларнинг юзага келишига, бактерия, моғор, наботот ва ҳайвонотнинг янги турлари пайдо бўлишига олиб келди. Бу муаммо жиддий хавф туғдирмагунча эътибордан четда яшириниб туради”.

Ер юзиде инсоният кўпайиб, экин майдонлари камайиб бораётган пайтда ҳосилдорликни ошириш, очарчиликни тугатиш баҳонасида ўйлаб топилган гени ўзгартириш амалиёти замирида катта иқтисодий манфаатлар ётибди (ваҳоланки, улар очарчилик муаммосини ҳал этамиз деган даъво билан чиққан эди. Гап шундаки, барча гени ўзгартирилган уруғлар таркибига табиий наслни қуритувчи (терминатор) генлар киритилган. Шунинг учун ГҲМ бепушт, уруғи ҳосил бермайди. Демак, деҳқонларимиз ҳар йили махсус ташкилотлардан уруғни сотиб олишади, ўзлари кўпайтира олишмайди. Нега бу ташкилотлар уруғларни дастлаб сув текинга беришганини ва маҳаллий навлар уруғини қиммат нархда сотиб олишгани энди тушунарли бўлса керак. Бу ҳолнинг хавфли томони шундаки, улар ўзимизнинг маҳаллий мева-сабзавот уруғлари йўқолиб кетгач, ГҲМ уруғларини хоҳлаганича қимматига пуллашлари мумкин.

Ген индустриясининг равнақи Исломуламуларини ҳам жиддий ташвишга солаётир. Шу муносабат билан жаҳоннинг ҳамма ерида олимлар, ҳуқуқшунослар билан кўплаб учрашув ва баҳслар ўтказилмоқда. Жанубий Африқа Миллий мустақил “Ҳалол” жамғармаси (НИТ) уламулари кенгашининг махсус баёнотида, жумладан, бундай дейилади: “Ген муҳандислиги катта хавф туғдиради ва мусулмонлар бу масалага улкан масъулият ҳисси билан ёндошишлари зарур”.

Мусулмонлар ген муҳандислиги маҳсулотларини овқатга ишлатишлари ва истеъмол қилишлари мумкинми?

Гени ўзгартирилган маҳсулотлар инсон ҳаётига соладиган хавф-хатар борасида жуда кўп мутахассисларнинг ташвишини инобатга олиб, бу соҳада ҳартомонлама тадқиқотлар ўтказилиши, натижалари кенг жамоатчиликка маълум қилиниши зарур. Узил-кесил бир қарорга келингунча хатардан сақланиш учун гени ўзгартирилган маҳсулотларни иложи борича истеъмол қилмай туриш тавсия этилади. Аллоҳ таолодан сохта илмларнинг ёмонлигидан паноҳ тилаймиз!

Интернет материаллари асосида тайёрланди

КИЧКИНА УМАРНИНГ ҲИКОЯЛАРИ

Еттинчи ҳикоя

Сизларга мушугим Момиқ ҳақида гапириб бермоқчиман. Баҳонада Момиқ билан боғлиқ бир воқеани ҳам билиб оласиз.

Момиқ исмига яраша оппоқ, майин юнгли мушук. Синглим Зайнаб билан мени жуда ёқтиради. Худди мактабдан келиш вақтимизни биладигандек ҳар куни эшик олдида бизни кутиб олади. Бирор нарса берсангиз, оёқларингизга суйкалиб, миннатдорлик билдиради. Айниқса, қулоғининг орқасини қашиганимда кўзларини юмиб, хириллаши гўё “Раҳмон, раҳмон” дея тасбеҳ айтаётганга ўхшайди.

Момиқ уйдаги сичқонларнинг ашаддий овчиси. Бирор жойда сичқон исини сезса, қулоқларини тиккайтириб, пойлаб ётади, тутмасдан қўймайди. Шу боис унинг ҳамма уйга киришига рухсат берилган.

Биз мактабга, отам эса ишга кетсалар, Момиқ уйда онамнинг яқин ёрдамчисига айланади. Онам уй ишлари билан банд бўлганларида, у укам Абдуллоҳнинг олдида “энагалик” қилиб туради.

Албатта, Момиқнинг бошқа мушуклар каби баъзи ёмон одатлари ҳам йўқ эмас. Масалан, пишлоқ ва гўшт ҳиди келса, нафсини тиёлмай қолади. Шу одати бир куни Момиқ билан ўртамизни бузиб қўяёзди. Воқеа бундай бўлган эди.

Ўша куни мактабга кетиш учун китоб-дафтарларимни тахт қилаётган эдим. Зайнаб аллақачон кетиб бўлган, онам ошхонада кундалик ишлар билан машғул эдилар. Момиқ эса оёқларимга суйкалиб, у ёқ-бу

ёққа ўтиб юрарди. Стол устида менга тайёрлаб қўйилган нонуштани кўзлаб турганини билмабман. Бирдан Момиқнинг бели камондек эгилди ва сакраб стол устига чиқди. Мен то нима гаплигини англаб етгунимча ликобчадаги пишлоқли нонни олиб қочди. Бу одобсизликдан жаҳлим чиқди ва Момиқни жазоламоқчи бўлдим.

Хона ичида қувлашмачоқ бошланди. Момиқ тутқич бер-

май ўзини ҳар ёққа урарди. Тўстўпалон бўлиб кетди. Ниҳоят уни ушлаб олдим. Момиқ қўрққанидан қўлимни тимда-лаб ташлади. Унинг бу ҳаракати мени баттар газаблантирди. Ақлини киргизиб қўйиш учун бир чилвир олиб, бўйнидан столнинг оёғига боғлаб қўйдим. Момиқ аччиқ-аччиқ миёвлай бошлади. Мен эсам, парво ҳам қилмай, китоб-дафтарларимни олдим мактабга кетдим.

Пешинда Зайнаб иккимиз уйга қайтдик. Ойим негадир хафа кўриндилар. Саломимиз-

га алиқ олиб, бошқа ҳеч нарса демадилар. Нима гаплигини билмай, ҳайрон турганимда ойимнинг этакларига менадан яширинишга уринаётган мушукни кўрдиму ҳаммасини тушундим. Дарҳол бориб, ойимдан кечирим сўрадим.

— Ойижон, кечиринг, Момиқнинг ўзидан чиқди. Шунинг учун уни жазоламоқчи эдим.

— Ўғлим, ҳар иккала қулоғинг билан яхшилаб эшит: бу иш сенга арзимас бўлиб кўринмасин. Бундай қилишнинг оқибати жуда ёмон. Суюкли Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар: “Ёлғиз яшайдиган бева аёл бор эди. Бир куни совуқ қиш кечасида кучли бўрон бошланди. Ухлаб ётган аёл ташқарида, эшик тагида миёвлаётган бир мушукчанинг овозидан уйғониб кетди. Ташқарига чиқиб, ҳаммаёғи жиққа хўл, совуқдан “дағ-дағ” титраётган мушукчанинг ичкарига кириш учун эшик тагида ўтирганини кўрди. Аёл мушукни уйга киргазиб, эшикни ёпди”.

Ойим бир оз жим бўлиб қолдилар. Юзларидан ҳалигача аччиқланиб турганлари кўриниб турарди. Зайнаб:

— Ойижон! Ҳалиги аёл кейин нима қилди? — дея сўради.

— Нима қиларди, худди Умар каби иш қилди. Мушукчани ичкарига киритгач, кичкина бир хужрага қамаб қўйди. У ерда мушукнинг чиқиб кетиши учун на бир тешик, на бирор егулик бор эди. Шундан сўнг аёл иссиққина ўрнига ки-

риб, уйқуга кетди. Бечора мушукчанинг аҳволи нима бўлиши билан иши йўқ эди. Демак, унга раҳм-шафқат туйғуси бегона эди.

Эртаси кун ҳаво очилиб кетди. Кечкурун ҳаммаёқни ағдар-тўнтар қилган шамол тиниб, қуёш яна нур соча бошлади. Лекин аёл мушукни қамаб қўйган хужрадан ҳеч қандай овоз эшитилмас эди.

Хужра эшигини очган аёл мушукни жонсиз ҳолатда топди. Мушукча ўлиб қолган эди. Аммо аёл бундан заррача таъсирланмади. Мушукнинг думидан олиб, ташқарига улоқтирди. Аёлнинг мана шу бераҳмларча қилган иши унинг жаҳаннамга киришига сабаб бўлди. Мушукни қамаб қўймаганида, у бирор нарса топиб, ейиши мумкин эди».

Ойимнинг бу гапларидан мен жуда кўрқиб кетдим.

— Ҳайвонларга ёмонлик қилсак ҳам жазоланамизми? — деб сўрадим.

— Албатта, ўғлим. Улар ҳам Аллоҳнинг махлуқлари, уларнинг ҳам жони оғрийди. Динимиз ҳеч бир жонзотга бесабаб озор бермасликни буюради. Фақат биз учун зарарли, хавфлиларидан, заҳарли ҳашоратлардан ўзимизни ҳимоялашимиз мумкин. Уларга яхши муомалада бўлиб, савоб топганимиздек, зарар етказиш билан ҳам катта жазога лойиқ бўламиз. Ҳикоядаги аёлнинг оқибати бизга унутилмас сабоқ бўлиши лозим. Сизларга яна бир воқеани айтиб берсам. Унгача тушлик овқат ҳам тайёр бўлади. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) саҳобаларга бундай сўзлаб берганлар:

“Бир шаҳарда жуда ёмон ишлари билан танилган бир киши яшарди. Бутун шаҳар аҳли

унинг хатти-ҳаракатларидан безор бўлган, уни қаерда кўришса, ўзларини олиб қочишга ҳаракат қилишарди. Бир куни одамлар маслаҳатлашиб, уни шаҳардан узоқ ерларга сургун қилмоқчи бўлишди.

Буни эшитган ҳалиги одам шаҳардан қочиб кетди. Кимсасиз чўлда сарсон-саргардон юриб, адашиб қолди. Ичишга бир хўплам суви, ейишга бир бурда нони йўқ. Қуёш тик боқар, ҳаво шунчалар иссиқ эдики, ҳолсизланиб, тили танглайига ёпишди.

Бироқ Аллоҳ истаса, бандаси қаерда бўлмасин, унга раҳмат етиши мумкин. Ўлар ҳолатга тушган ҳалиги одам узоқда бир қудуқни кўрди. Зўрға судрала-судрала, қудуқ бошига етди. Пастга тушиб, қониб-қониб сув ичди, бир оз ўзига келди.

Юқорига чиқиб қараса, бир ит чўзилиб ётибди. Чанқоғи кучайганидан тили осилиб қолган, ўрнидан турайдеса, оёқлари чалишиб, яна йиқиларди. Унинг бу ҳолидан одам ўзининг бир оз вақт олдинги

аҳволини эслади. Агар ёрдам бермасам, ит ўлади, деб ўйлади, унга раҳми келди. Бирор идиш бўлмагани учун ковушини сувга тўлдириб, келтириб итга тутди. Чанқоғи босилган ит ҳургандек бўлиб, гўё унга миннатдорлик билдирди.

Аллоҳ таоло бу одамнинг раҳмдиллиги боис унинг барча гуноҳларини кечиб юборди.

Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дўстлари бу ҳикояни эшитгач:

— Ё Расулulloҳ, ҳайвонларга қилган яхшилигимиз учун савоб оламизми? — деб сўрашади.

Суюкли Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам):

— Чанқоғини қондирганингиз ҳар бир махлуқот учун сизга ажр-мукофотлар бор, — дея марҳамат қиладилар”.

Ойим, шу билан ҳикоя тугади, деган каби менга юзландилар:

— Хўш, ўғлим, энди нима дейсан?..

Юзларидаги табассумни кўриб, ойимнинг кучоқларига отилдим ва:

— Аллоҳ мени кечирсин. Бундан кейин ҳеч қандай жонзотга озор бермайман, сўзимга ишонинг, ойижон, — дедим.

— Баракалла, ўғлим. Ўзини мўмин деб билган кишидан нафақат атрофидаги инсонлар, ҳатто жониворлар ҳам зарар кўрмаслиги лозим. Қани, энди кийимларингизни алмаштириб, қўлларингизни ювинглар. Тушлик қиламиз.

Ойим шундай дея бошимни силаб қўйдилар. Шу пайт Момиқ ҳам мени кечиргандек, келиб оёғимга суйкалди.

Маҳмуд МАЪМУРЖОН
тайёрлади

НЕ БЎЛҒАЙ ДУНЁДА ИМОНДИН ОРТУҚ

* * *

Ҳожат эрмас дунёни
мунча йиғмоқ,*
Бу хасис дунё учун
шунча елмоқ...

Бу ҳикматлар ҳамон аҳамиятини йўқотган эмас. Хусусан, бугун шу йўналишда айtilган сўзларнинг маъносига чуқурроқ назар ташлаб кўриш кўп фойдалидир. Биз бозор муносабатларига асосланган тузумни барпо қилишимиз. Бироқ шундай ҳолатлар борки, жамиятнинг куч-қудрати билан топилган мол-мулклар халққа кўнгиладигидек хизмат қилмайтир...

Яқинда бир дўстим билан шаҳардан четроқ маконларни сайр қилдик. Секин кўчада бораётиб, шаҳар марказидаги баланд турар-жойларни эслатадиган бир иморатга кўзим тушди. Ҳайратландим. — Бу ерларда ҳам кўпқаватли иморатлар қуриладиган бўпти-да, — дея дўстимга қарадим.

— Йўқ, — деди у. — Бу бир шахсий иморат, дўстларимдан биттаси қурган... — овозини пасайтириб кўшиб кўйди, — Бунақасидан яна бор...

— Бир оила учун уч-тўрт, кўп бўлса, беш-олтита хона етиб ортади, қолганини нима қиларкин? — дедим мен.

— Соддасиз-да, соддасиз. Ҳалиям эллик-олтмиш йил орқада-сиз. Бундай иморат қурган одам ундан қандай фойдаланишни ҳам яхши билади.

Мен уни ўзимча тушунгандек бўлдим. Бундан кўра халққа нафи тегадиган бирор корхона қуриб, ишга туширса, фойдалироқ бўлмасмиди?

Бу фикрларнинг бундан етти-саккиз аср олдин Сулаймон Боқирғоний битган ҳикматларга зид жойи борми? Уйламайманки, йўқ!

Айтмагил қари ўлар,
йигит ўлмас,
Кўб тилим йигитлар
қари бўлмас,

*Давоми. Бошланиши 20-бетда.

**“Тафаккур”, 2004, 2-сон.

Вақти етса дам олғали
замон бермас,
Йигитлик ўлимидан
кўрқмасмусан?!

Бу мисралар ҳаётини мушоҳадаларга бой бўлиб, кишини ўйга толдиради. Шундай экан, Боқирғоний ижодини тўла-тўқис мистика деб баҳолаш нодонлик бўлмасмикин?

Сулаймон Боқирғонийнинг баъзи асарларида “руҳ” билан “нафс” ўзаро баҳс юритади. Нафс ўз истакларини баён қилади, унга жавобан руҳ ўз қарашларини олға суради.

Нафсим айтур:
садр ёнида ўлтурубон,
Турлук-турлук
неъматларни келтурубон,
Ейиб-ичиб,
туну кун қорин тўлдурубон,
Ёстук узра
такя қилиб ётойин дер.
Рухим айтур:
туну кун қатланубон,
Ҳақ мавлоийим
ризосини тилаубон,
Кул Сулаймон,
ишқ отиға отланубон,
Узоқ-кечмиш
эранларга етойин дер.

Тўғри, бу ерда тасаввуфий иборалар ишлатилган. Аммо мазмун эътибори билан руҳнинг жавобини фақат ҳаёлий деб хулоса чиқарсак, ҳақиқатдан йироқлашамиз. Бундай баҳсларда маъно чексиз, албатта. Улар фақат Боқирғоний яшаган давргагина оид эмас, балки тарихнинг барча босқичларига ҳам тегишли. Бу сатрларни ўқиган китобхон бугунги мустақиллик даври ҳаётига ҳам жиддий назар ташлаб кўйиши турган гап.

Бугун ҳам нафсини от қилиб миниб, ҳар томонга чопаётганлар озми? Уларнинг ҳам ҳар хил тоифаси бор кимлардир халқ мулкига қўл чўзса, кимлардир сафдошларини бир четга суриб, бор мулкка ўзи чанг солади, кимлардир жамоанинг хирмону омборларига кўз тикади.

Нафс балосига гирифтор бўл-

ганлар жамиятимиз тараққиётига тўқинлик қилмаяптиларми? Боқирғоний асарлари бундай ҳаётини фикрлар уйғотар экан, уларни фақат мистика деб бир чеккага суриб кўйиш тўғри эмас.

Сулаймон Боқирғоний жиддий ахлоқий мавзуларни ҳам оддий, халқона иборалар билан баён этади:

Ямонлигим ҳаддин ошти,
маъсиятим тўлди-тошди,
Мискинлигим мандин қочди,
миндим “ман”лик буроқимни.
“Ман”лик отиға миндим ўзим,
номахрамга боқди кўзим,
Даргоҳингда ўтлуғ юзим,
ўчириб имон чироғимни.

Сулаймон Боқирғоний нодонлардан узоқроқ юришни маслаҳат беради. Бу борада унинг сўзлари ўта оддий, халқона:

Аллоҳ дебон шайтоннинг
заҳрин ёруб,
Ўзимни Ҳақнинг ёди
бирла аруб.
Сухбатлик орифларга
жоним беруб,
Сухбатсиз нодонлардин
қочғум келур.

Мумтоз адабиёт билимдонларидан марҳум профессор Абдуқодир Ҳайитметов “Ҳақим ота достонлари” номли мақоласида биринчилардан бўлиб Сулаймон Боқирғоний ижодининг айрим бадиий хислатларига назар ташлади ва қимматли фикрлар билдирди. Боқирғоний асарлари руҳининг Яссавий ижодига яқин эканини қайд этиб, ўзига хос сифатларини ҳам таъкидлади. Бу ўзига хосликни олим асосан сюжет яратиш маҳоратида кўради. Дарҳақиқат, Аҳмад Яссавий асарлари асосан ҳикматлардан иборат. Шу боис улар халқ орасида “Яссавий ҳикматлари” деб аталади. Асрлар оша китобхон Яссавийни шу тарзда ўқиган, қабул қилган, таълим олган. Боқирғоний эса тасаввуфий қарашларини Каломи шариф, ҳадислар, халқ ҳикоялари асосида сюжетлар яратиш йўли билан ҳам баён қилади. Абдуқодир Ҳайитметов бундай ёздади: “Яссавийдан фарқли ўлароқ, Сулаймон Боқирғоний ўзбек назминини янги жанрлар, хусусан, эпик асарлар билан бойитган. Бинобарин, у шеърятда ҳикоя услубида, қиссачилик шаклида ҳам дадил қалам тебратган”.** Шундан сўнг мақола му-

аллифи Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) ҳаётларининг сўнги кунлари тасвирланган байтларни таҳлил этади.

**Фотима қарши чиқиб,
салом қилди,
Азроил ҳайбат бирла
алик олди.
Ариғ Расул имон бирла
машғул бўлди,
Ҳиммат урди охиратга
бормоқ учун.**

Бу ўринда жуда қимматли маъно бор. Улим ҳақ. Буни тўла англаган Пайғамбаримиз эшик қоқиб келган Азроилга кўзлари тушган пайтда ҳам, фаришта муддаони баён қилган дамларда ҳам ўлимни асло ҳайиқмай қарши оладилар. Уни ҳақ деб билдилар. Умуман, Боқирғоний бошқа асарларида ҳам оғир ҳолатларга тик қараш, ҳадиксирашлардан узоқ бўлиш ғоясини олға суради.

“Собит қиссаси”да ҳам муҳим тарбиявий аҳамиятга молик ибратли воқеа тасвирланган. Воқеага назар ташланг: Ҳали оила қурмаган ёш йигит Собит сув бўйида таҳорат оляпти. Баногоҳ сувда оқиб келаётган олмага кўзи тушади. Табиий, у эгасиз бўлиб кўринган бу нақш олмадан нафсини тия олмайди. Кўл чўзади, олмани олиб, бир тишлайди. Шу заҳотиёқ: “Олма осмондан тушмаган, кимнингдир богидан. Демак, бировнинг ҳақини едим. Бу гуноҳи азим-ку!” деган фикрлар кўнглидан ўтади. Олмани кўлига олиб, йўлга тушади. Кўп юриб, ниҳоят бир чорбоққа етади. Богбонга дуч келади.

**Бу олмани олибон,
биздин рухсат олмайсан,
Охиратда жазосин
хўб берурсан тедиё.
Йигит айди, келубман,
сизни истаб юрубман,
Охиратдан кўрқондин
ҳозир бергум тедиё.**

Бу ўринда халқ мулкига кўз олайтирувчи ҳаромхўрларга ҳатто бир тишлам олманинг масъулияти нақадар оғир экани эслатилмоқда. Йигит бир тишлам олманинг ҳақини қандай адо этиши керак? Ечимини богбоннинг ўзи айтади:

**Ул эр айди сўзим вор,
уйумда бир қизим вор,
Ушбу қизимни олсанг,
кечураин тедиё.**

**Сўзлагали тили йўқ,
кўргали ҳам кўзи йўқ,
Оёғи ҳам кўли йўқ,
қизим мундоғ тедиё.**

Достон ечимга боряпти. Йигит олманинг ярмини еди. Богбоннинг таклифини қабул қилиш қийин. Қизнинг сўзлашга тили, кўрарга кўзи бўлмаса... Бироқ гуноҳи учун, Ҳақ олдида масъулиятини ҳис қилгани боис бу таклифни қабул қилишга мажбур.

Боқирғоний воқеани қуйидагича тасвирлайди: Хотинлар йиғилишдилар, уйга тўшак солдилар. Қизни олиб келдилар. Йигит кўрдик, бу отаси тасвирлаган қиз эмас.

**Кўргач они, сесканди,
қочиб тошқори чиқди,
Ўзга қизни келтуруб,
мазоқ қилурсиз тедиё.**

Йигит назарида у гуноҳдан гуноҳга кўчаётгандек кўринади. Олмани тишлагани бир гуноҳ, рўбарў қилинган қиз богбон айтган қиздан бошқа бўлиб чиққани иккинчи гуноҳ. Йигитни ажаблантирган кўрқитган бу ҳодиса богбон тили билан бундай изоҳланади: “Тили йўқ деганим, ёмон сўзларни гапирмас. Кўзи йўқ деганим, номаҳрамни кўрмаган. Оёғи йўқ деганим, ёмон ишга юрмади...”

Муаллиф айтмоқдаки, баъзилар ўзганинг ҳақидан ҳеч кўрқинмайди. Шундай одамлар борки, бировнинг олмасини бир тишлаш гуноҳи азим деб билади. Яна шундайлар борки, бошқаларнинг яширин хислатларини фаҳмлаб, бу фазилат учун энг қимматли мукофотни ҳам аямайдилар.

Сулаймон Боқирғоний бу хулоса билан чекланмайди. Услубига мувофиқ қиссадан ҳисса чиқаради. Асарга ҳикоясифат бир сюжет — “Нўъмон қиссаси”ни илова қилади. Мазмуни қисқача бундай: бир тишлам олма сабабли қурилган оилада фарзанд туғилади. Исмини Нўъмон қўйишади. Бола олти ёшларга етганида подшоҳ оиласида туғилган бир чигалликка ечим топиб беради. Шу боис олти яшар Нўъмон Имоми Аъзам номига мушарраф бўлади. Боқирғоний хулоса қилади:

**Ушбу ўғлон эр бўлур,
эл ичинда бир бўлур,
Олти яшар ўғлонни,
аъзам бўлсун тедиё.**

**Ривоятин билдурди,
халқнинг кўнглин тиндурди,
Имоми Аъзам отлари
ушбу ерда бўлдиё.**

Бу ўринда муаллиф ҳалоликнинг шарофатини улуғламоқда.

“Боқирғон китоби”га киритилган ҳикоятларнинг навбатдагиси “Меърожнома” деб аталади. Асардаги Расулulloҳнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) Меърожга чиқишлари таърифланган боб асл моҳияти билан алоҳида қасидадир. Муаллиф Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) даражотларини Аллоҳ таоло у зотга кўрсатган икрому эътиборни завқ ила таъриф этади. Боқирғоний отнинг тасвирида алоҳида тўхтади. У оддий отлардан эмас, нурдан яратилган, “боши инжудан”, “қулоқлари ақиқдан”, “тишлари маржондан”, “суяклари зумрад”, “ичи анбар”, “эғари қизил ёқутдан”, “юзи кишига бенгзар”, “оёқлари гавҳардан”, “ёлқуйруғи райҳондан”. Бу отнинг йўл босиши ҳам шунга яраша: “Ҳар бир босмиш қадами бир йиллик йўл”.

Бу таърифлар ҳам гўё ошириб-тошириб айтилгандек кўринади. Бироқ аслида бундай мўъжиза уловнинг Пайғамбаримизга юборилиши у зотнинг даражотлари нечоғли улуғлигидан дарак беради. Бунинг устига, от ёлғиз эмас. Уни Пайғамбаримизга улуг фаришталар олиб тушганлар:

**Жаброил тизгин тутди,
Мекоил узангу босди,
Исрофил қўлтиқлабон
Расул онда миндиё.**

Расулulloҳ (алайҳиссалом) Қуддусдаги Ақсо масжидига етиб келдилар. Бу ерда мурсаллар, набийлар намозга йиғилишган. Намозда Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) имомлик қиладилар.

Пайғамбаримизга осмоннинг ҳар табақасида фаришталар пешвоз чиқиб, таъзим қилишади, салом беришади. Кўк табақаларининг бирида Исо (алайҳиссалом), кейингисида Мусо (алайҳиссалом) билан учрашадилар. Сўнгра Пайғамбаримиз Арш сари кўтариладилар. Бу воқеаларнинг чуққиси ушбу мисраларда баён этилган:

**Кўргил Худонинг сунъин,
меҳмон қилур Расулин,
Таҳийёту саломин
Мустафога тедиё.**

(Давоми 32-бетда)

Расул айтур, тиларман
умматларим қўлларман,
Осий уммат ёзуқин
афв қилғил тедиё.

Бундай якунда ҳам катта маъно бор. Расулulloҳ қандай шароит ва қандай вазиятда бўлишларидан қатъи назар, доим умматларнинг қисматини ўйлайдилар. Хуллас, бебаҳо имон неъматининг шукрини адо этиб яшашга ундаш Сулаймон Боқирғоний ижодининг мағзи ва асл моҳиятидир.

Сулаймон Боқирғоний Яратганни назарда туғиб: “Сенинг дардинг менга дармондин ортиқ”, “Сенга қул бўлганим султондин ортиқ”, дейди. Навбатдаги мисраларда фикрларини яна чуқурлаштиради, адабиётга хос нафис ва пурмаъно иборалар билан ривожлантиради: “Саналг ёдингни айтсам чўл ичинда, Бўлур ул чўл манга бўстондин ортуқ. Манинг хор бўлмишим ўз гафлатимдин, Магар қилсанг назар, эҳсондин ортуқ”.

Навбатдаги мисралар Аллоҳ таоло номига айтилган маънодор ҳамдларга муҳр босгандек бўлади:

На хуш бу дунёда
иймону Куръон,
Не бўлғай дунёда
иймондин ортуқ.

Кўряпсизки, бутун инсон ҳаётининг маъно ва мазмуни мазкур ибора билан янада очикроқ, янада аниқроқ кўзга ташланаётир.

Бу асарда яна бир муҳим маъно яширин. Гап шундаки, инсон қай даражада покдомон ва итоатли бўлмасин, ўзини Яратганнинг бир қули сифатида, бандалик вазифасини тўла адо этмаётган гуноҳкор сифатида кўриши лозим.

Бу янглиғ осий эркан
Кул Сулаймон,
Иноят уманур борондин ортуқ.

Хуллас, муаллиф айтмоқдаки, оламнинг беағи бўлмиш инсон имон-эътиқоди ва яхши амаллари билангина қадрли. Афсуски, ҳалигача Сулаймон Боқирғонийнинг ҳаёти, асарлари ҳақида ҳар хил узук-юлуқ ривоятлар ва маълумотларгагина эгамиз, холос. Шу маънода мавзуну мукамал ва чуқур ўрганиш пайти етди. Бу иш тарихчи ва адабиётшунос олимлар олдида турган муҳим вазифалардан биридир.

“ОХУНГУЗАР” МАСЖИДИ

натилган, тоқи ва гумбазлар фанер билан ёпилган, ҳовлисининг кўча тарафи бутунлай очиб ташланган эди.

Мусулмонлар ихтиёрига берилгач, аввало, хонақоҳ яхшилаб таъмирланди. Шундан сўнг кўча тарафдан каттагина қиротхона, мезанали минора (баландлиги 18 метр), яна бир неча кичик хоналар, таҳоратхона қурилди. “Хаста Имом” маҳалласи “Зарбдор” худудининг ўша пайтдаги вакили Турсунбой ота Орифхўжаев, Раҳим ота Азизов, Шораҳим Сулаймонов, Шомақсуд Сулаймонов, “Зарбдор” худудининг ҳозирги вакили Воҳид Абдуллаев ва бошқалар таъмир ишларига бош-қош бўлишди.

1999 йили “Охунгузар” масжиди шаҳар адлия бошқармаси томонидан рўйхатга олинди. Масжид фаоллари тозалikka, мусулмонларга билим ва маърифат улашиш мақсадида китоблар ҳамда вақтли матбуот нашрлари тарғиботига алоҳида эътибор беришади.

Яқинда намозхонлар учун яна бир қулайлик яратилди. Хонақоҳга энг замонавий русумдаги иситиш-совутиш мосламаси ўрнатилди.

Абдуллоҳ ҳожи
МУҲАММАД АЛИ ўғли

Пойтахтимизнинг Абдулла Қодирий ва Қорасарой кўчалари туташган бурчакда шинамгина бир масжид бор, номи “Охунгузар”. Масжидни бундан салкам бир ярим аср илгари, яъни, милодий 1860 йили шу маҳаллалик Шораҳимбой қурдирган. Қурилганидан то 1930 йилга қадар масжидда азон янграб, беш маҳал намоз ўқилиб турган.

1930—1947 йиллари бинода алоқа бўлими жойлашган бўлиб, Тошкент шаҳрининг собиқ Ўктябр туманидан урушга кетганларнинг хат-хабарлари шу ердан тарқатилар эди.

1977 йилдан 1980 йилгача масжид биносида кўзи ожизлар жамияти маданият уйининг кутубхонаси ишлаб турган. Сўнгра Собир Раҳимов туман ижроқўми “Зарбдор” маҳалласининг идораси бўлди. Ниҳоят, 1992 йили Собир Раҳимов туман ҳокимиятининг қарори билан масжид яна намозхонлар ихтиёрига қайтариб берилди. Шундан сўнг масжидни таъмирлаш бошланди.

Совет даврида масжид хонақоҳи иккига бўлиниб, ярмига саҳна ўр-

